
SALATUT ELÄMÄT OPETTAA - VAI OPETTAAKO?

Motivaatiota ja elinikäisen oppimisen avaintaitojen opiskelemista TV-sarjan avulla

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Ohjaustoiminnan koulutusohjelma

Lahdensivu 6.5.2011

Kirsi Ansaharju

Ohjaustoiminta
Hämeenlinna

Työn nimi Salatut elämät opettaa - vai opettaako?

Tekijä Kirsi Ansaharju

Ohjaavat opettajat Saija Honkala, Paula Rantamaa

Hyväksytty _____._____.20____

Hyväksyjä

LAHDENSIVU

Ohjaustoiminta

Pedagoginen ohjaustoiminta

Tekijä

Kirsi Ansaharju

Vuosi 2011**Työn nimi**

Salatut elämät opettaa - vai opettaako?

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia Salatut elämät TV-sarjan soveltuvuutta opetuskäyttöön. Työn taustalla oli tarve löytää uusia toimintatapoja ammatillisten opintojen keskeyttämisten ennaltaehkäisyyn ja opiskelijoiden koulunkäymisen ja opiskelemisen motivoimiseen.

Työn toimeksiantajana oli Koulutuskeskus Tavastia. Lähtökohtana oli tutkia mahdollisuutta opiskella ja oppia media-aineiston avulla, jonka parissa nuoret muutenkin viihtyvät ja hyödyntää valmista materiaalia kriittisen mediankäytön opetukseen. Tutkimuskysymyksenä oli: Millä tavoin Salatut elämät TV-sarja tukee opiskelijoiden elinikäisen oppimisen avaintaitoja?

Teoriapohjana käytetty tutkivan oppimisen malli tarkastelee oppimista tutkimusprosessina, joka synnyttää uutta ymmärrystä ja uutta tietoa. Tyyppillistä tutkivalle oppimiselle on etsiä, luoda, kehittää ja keksiä uusia innovaatioita ja ajatuksia.

Tutkimusmenetelmänä oli teemakysely, johon osallistui kaksi opiskelijaryhmää Koulutuskeskus Tavastiasta. Kyselyn teemoina olivat arvot, mediaosaaminen ja oppiminen. Aineiston analysointimenetelmänä noudatettiin abduktiivisen päättelyn logiikkaa ja käytettiin teemoittelua ja vertailua.

Kyselyn perusteella Salatuilla elämillä on korkeintaan piilovaikutuksia opiskelijoiden elinikäisen oppimisen avaintaitoihin. Kysely paljasti opiskelijoiden hataran käsityksen kriittisestä mediankäytöstä ja halukkuuden Salattujen elämien käyttämiseen opetusvälineenä koulussa. Suurin osa nuorista näki Salatut elämät TV-sarjan harmittomana viihteenä huomauttamatta sen manipuloivaa vaikutusta. Tutkimus herätti lisäkysymyksiä siitä, olisiko aiheellista lisätä kriittisen mediankäytön opetusta koulussa.

Avainsanat Nuoret, TV-sarja Salatut elämät, mediakasvatus, motivaatio**Sivut**

36 s. + liitteet 3 s.

Lahdensivu
Degree Programme in Crafts and Recreation

Author	Kirsi Ansaharju	Year 2011
Subject of Bachelor's thesis	Acquiring Motivation and Competence for Lifelong Learning with the Help of a TV-series	

ABSTRACT

Salatut elämät ("Hidden lives") is a Finnish soap opera that has been on air since 1999. The series follows the lives of many families living in the same apartment block in the Finnish capital, Helsinki. The aim of this thesis was to examine the suitability of this particular TV-series as a teaching method at school. In the background there was the need to find new ways of preventing students from dropping out of vocational education and to motivate them to study.

The sponsor of this thesis was Tavastia Vocational College. The starting point was to explore the possibility of studying and learning by using media materials which young people even otherwise spend time with, and to take advantage of the ready material when teaching critical use of media. The research question was: How does this particular TV-series support the students' key competences for lifelong learning.

The background theory consists of inquiry-based learning model. It examines learning as a research process that gives rise to a new understanding and new knowledge. Typical of the inquiry-based learning is to find, create, develop and invent new innovations and ideas.

The research method was a thematic questionnaire study. Two student groups from Tavastia Vocational College took part in the study. Values, media skills and learning were the themes of the survey. The data analysis method followed the logic of abductive inference and the data were analyzed by means of thematisation and comparison.

On the basis of the survey the TV-series has at the most hidden impacts on the key competences for lifelong learning. The study revealed that the students did not have a clear understanding of critical use of media but they were ready to learn more about it by means of the TV-series. Most of the students did not notice the manipulative effect of the series; instead they regarded it as harmless entertainment. The study raised additional questions: should teaching the critical use of media be increased in schools?

Keywords Young people, Salatut elämät, TV-series, motivation, media literacy
Pages 36 p. + appendices 3 p.

SISÄLLYS

1	OPPIA IKÄ KAIKKI	1
1.1	Salatut elämät opetusvälineenä	1
1.2	Ohjausta ja kasvatusta tulevaisuuteen	2
1.3	Haasteita opetukselle ja kasvatukselle	3
1.4	Nuori muuttuvassa yhteiskunnassa	4
2	OPINNÄYTETYÖN KESKEISIN TEORIA	5
2.1	Elinikäisen oppimisen avaintaidot	5
2.2	Medialukutaito	7
2.3	Käsityksiä oppimisesta	8
2.4	Motivaation merkitys oppimiseen	10
2.5	Motivaatio ja tarpeet	11
2.6	Minäpystyvyys ja oppimisen säätely	11
3	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN PÄHKINÄNKUORESSA	12
3.1	Salatut elämät TV-sarja	12
3.2	Työn toimeksiantaja	13
3.3	Tutkimuskysymys ja tutkimusmenetelmänä kysely	13
3.4	Kyselyn rakenne	14
3.5	Tutkimukseen osallistuvat opettajat ja opiskelijaryhmät	15
3.6	Kyselyn toteuttaminen	15
3.7	Filosofinen metodi tarkastelun viitekehyksenä	17
3.8	Kysymyksiä ja vastauksia	17
3.9	Kuinka usein ja kiinnostaako?	18
3.10	Hyviä ja pahoja tekoja ja asioita	20
3.11	Salatut elämät kriittisesti	24
4	JOHTOPÄÄTÖKSET	27
4.1	Elinikäisen oppimisen avaintaitojen vahvistuminen	27
4.2	Motivoivaa ja mielekästä?	29
4.3	Oppimista?	30
4.4	Kriittistä mediankäyttöä?	31
5	LUOTETTAVAA TUTKIMUSTA?	33
6	LOPUKSI	34
	LÄHTEET	35

Liite 1 Kysely

Liite 2 Selvitys Salatut elämät- jakson tapahtumista

1 OPPIA IKÄ KAIKKI

Mediasta on tullut foorumi, jonka kautta ihmiset kiinnittyvät maailmaan. Yhtäältä me olemme mediassa ja toisaalta media välittää ja muokkaa meille todellisuutta. Kupiaisen (2002) mukaan media muokkaa kulttuuria ja ihmistä. Sen myötä ajattelu, kokemukset ja jopa ihmisen keho mukautuvat median haluamalla tavalla. Ympäröivä mediamaisema tulee määrääväksi tekijäksi itsen muokkaamisessa ja tuntemisessa. Mediaan voi kuitenkin ottaa etäisyyttä aika ajoin analysoimalla ja tarkastelemalla sen mekanismeja kriittisesti ja käsitteellisin välinein. (Kupiaisen 2002, 79- 80.) Alun perin opinnäytetyön idea salatut elämät TV-sarjan käyttämisestä opetusvälineenä lähti liikkeelle itselleni asettamastani kysymyksestä: miten motivoida halluttomia opiskelijoita koulun penkille ja kuinka saada aikaan oppimiseen aktivoivaa vuorovaikutusta heitä kiinnostavan aiheen ympärillä?

Sintosen (2002) mukaan kasvatuksellisiin tavoitteisiin perustuvaa kokonaisuutta ei muodostu, jos mediakasvatus käsitetään vain välineiden (erityisesti tietotekniikan) hallinta- ja käyttötaitojen opettamiseksi. Tiedonmuodostus prosessina on riittämätöntä, jos siihen ei liitetä tunteita, arvoja ja tavoitteita, historiaa ja tulevaisuutta. Mediakasvatus sisältää välineiden hallinnan ja käyttötaidon opettamisen lisäksi mediasisältöjen kriittisen havaitsemisen, tulkinnan ja analysoinnin taitoa, mediakielen, ilmaisun ja lajityyppien tuntemusta, kommunikointitaitoa ja kyvykkyyttä erottaa faktat fiktiosta. (Sintonen 2002,112.)

1.1 Salatut elämät opetusvälineenä

Taiteen ja kulttuurin tuntiopettajana Koulutuskeskus Tavastiassa toimiesani olen havainnut, että suurin osa nuorista, joita olen opettanut, katsoo Salatut elämät TV-sarjaa melko säännöllisesti. Olen itse katsonut kyseistä TV-sarjaa tämän työn innoittamana. Mielestäni se ei ole lastenohjelma, vaikka tutkimusten mukaan (esimerkiksi Finnpanel TV-mittaritutkimus 2010) jopa alakouluikäiset lapset katselevat sitä hyvin paljon. Lähtökohtana tällaisen ”kyseenalaisen sarjan” tuomisesta koululuokkaan on ajatuksessa, että nuoret katsovat sitä joka tapauksessa. Tavoitteeni onkin herättää nuorissa kysymyksiä ja kriittisyyttä sen sijaan, että he antaisivat kaiken ruudusta tulevan upota itseensä kritiikittä. Myös elinikäisen oppimisen avaintaitojen yhtenä tavoitteena on oppia sekä tulkitsemaan, että arvioimaan kriittisesti erilaisia mediatuotteita.

Halusin opinnäytetyössäni selvittää, pitävätkö kahden tutkimukseen osallistuvan ryhmän opiskelijat Koulutuskeskus Tavastiassa TV-sarjan Salatut elämät käyttämistä opetuksessa mielekkäänä. Olin kiinnostunut, mitä he siitä oppivat ja millaisiin asioihin he kiinnittävät sitä katsellessaan huomiota. Minua kiehtoivat ajatus huvia ja hyödyn yhdistämisestä opetuksessa. Pidin tarkoituksenmukaisena tutkia, voisiko opetusvälineenä käyttää nuoria kiinnostavaa median tuotosta, joka kymmenien ammattilaisten voimalla koko ajan uudistuu. Toivoin saavani vastauksia siihen, tunnistavatko opiskelijat sarjan taustalla vaikuttavia tekijöitä, huomaavatko he tuotesijoittelua, piilomainontaa ja muita medialukutaitoon sisältyviä asioita. Jos

TV-sarjaa katsomalla on mahdollista oppia kriittisen ajattelun taitoja, se täyttää opetusvälineenä tehtävänsä. Oppimisen ei missään nimessä pitäisi olla vastenmielistä ja tylsää. Sanoohan vanha sananlaskukin: ”Minkä ilotta oppii, sen surutta unohtaa.”

Tämän tutkimuksen puitteissa ei ollut mahdollista tehdä perusteellista selvitystä Salatut elämät TV-sarjan monista mahdollisuuksista opetuksessa, esimerkiksi sen vuorovaikutusta lisäävästä vaikutuksesta. Vuorovaikutuksellisuutta olisi voinut tutkia esimerkiksi havainnoimalla. Tämän opinnäytetyön laajuuteen nähden se olisi vaatinut liikaa aikaa ja resursseja. Idean tarkoituksenmukaisuuden selvittämiseksi oli kuitenkin lähdeittävä liikkeelle jostain. Tavoitteeni oli tämän kyselytutkimuksen avulla pohtia, kannattaisiko Salattujen elämien soveltuvuutta opetuskäyttöön tutkia lisää.

1.2 Ohjausta ja kasvatusta tulevaisuuteen

Tämän opinnäytetyön taustalla häilyvät monet huolta aiheuttavat kysymykset koulun ja opettajien tehtävistä. Koulun tehtävänä on perinteisesti ollut välittää tietoa, traditioita, arvoja ja sivistystä, mutta onko koulun tehtävä muuttumassa? Kouluista on tullut liikelaitoksia, joissa tahdin määräävät liike-elämän arvot, tavoitteet ja tulosvastuut. Yhteiskunnan arvomuutokset näkyvät myös koulukirjoissa. ”Kasvatuksen tavoitteena oli ennen luonteen kehittyminen, nyt tähdätään taitojen opettamiseen” (Ojanen, 2007, 96). Onko kasvatusta ja koulutusjärjestelmän päätavoitteena ensisijaisesti toimia koulutuksen kauppiaina, tuottaa menestyviä, kansallista kilpailukykyä edistäviä kuluttajia? Huolenaiheeni on, miten opettaa opiskelijoita sopeutumaan liike-elämän lakien mukaiseen elämään, jatkuvaan kilpailuun, huipulle kiipeämiseen kyynärpäitä käyttämällä, voiton maksimointiin ja itsekkääseen ajattelutapaan ja samalla opettaa heille inhimillisten arvojen mukaisesti suvaitsevaisuutta, toisten huomioon ottamista ja yhteisvastuullisuutta?

Ehkä kouluinstituution tarkoituksena ei olekaan tehdä ihmisistä luovia ja kriittisiä tai kehittää jokaisen opiskelijan persoonallisuutta. Kuuluvatko erilaisuuden arvostaminen ja yksilöllisen opetuksen antaminen vain juhlapuheisiin? Onko koulun päätavoitteena vain ohjata oppilaat sisälle vallan ja työnjaon yhteiskunnallisiin hierarkioihin? Suorittaako se arjessa keskeistä tehtäväänsä: tuottaa työmarkkinoille ja elämään tarvittavaa, tietyllä tavalla sosiaalistettua, olosuhteisiin sopeutuvaa työvoimaa ja kansalaisia, samalla, kun se valtiovallan suojeluksessa uusintaa yhteiskunnassa vallitsevaa työn- ja vallanjakoa? Niin kylmältä kuin se kuulostaakin, keskeisenä tehtävänä koululla on myös erotella oppilaat toisistaan, tuottaa heidän joukossaan tarpeellinen yhteiskunnallinen lajittelu. Yhteiskunnassa tapahtuneiden monien muutosten ja lajittelun tuloksena syntyneitä koulupudokkaita ja syrjäytyneitä nuoria onkin nykypäivänä yhteiskunnassamme ihan kiitettävästi.

1.3 Haasteita opetukselle ja kasvatukselle

Nykypäivän koulussa ei voida sulkea silmiä tosiasialta, että yhteiskunnan rakenteet eivät kestä kiihtyvällä vauhdilla lisääntyvää syrjäytyneiden ja syrjäytymässä olevien nuorten määrää. Tämä opinnäytetyö liittyy syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn, siksi on mielestäni aiheellista selventää sitä, miltä nuoria halutaan suojella. Sitran raportissa syrjäytyminen jaetaan viiteen asteittain etenevään tasoon, joista ensimmäisellä ilmenee ongelmia koulussa tai kotona. Toisella tasolla ovat epäonnistuminen koulussa ja koulun keskeyttäminen. Kolmanneksi kehitys johtaa heikkoon työmarkkina-asemaan, mistä neljäntenä aiheutuu taloudellisia ongelmia ja joutuminen riippuvaiseksi hyvinvointivaltiosta. Viidennellä eli viimeisellä tasolla vastassa ovat päihde- ja mielenterveysongelmat ja rikollisuus. Opetushallituksen 2007 teettämässä tutkimuksessa käy ilmi, että sellaisilla opiskelijoilla, jotka eivät tukitoimista huolimatta pysty saavuttamaan oppimäärän tavoitteita, on erityisen suuri riski jäädä koulutuksen ulkopuolelle. (Sitran raportti 2007.)

Maahanmuuttajat ovat Sitran raportissa syrjäytymisen vaaravyöhykkeellä. Suuri osa maahanmuuttajista on tullut Suomeen yhteisöllisyyttä arvostavista kulttuureista. Jos heidän perheenjäseniään on hukassa, tai muuten vaikeuksissa, vaikutus näkyy usein heidän koulunkäynnissään. Nuoret, jotka näkevät vanhempiansa huonon sijoittautumisen suomalaiseen yhteiskuntaan, eivät ehkä koe opiskelimesta merkitykselliseksi itselleen. Saattaa olla, että monien maahanmuuttajataustaisten henkilöiden vastarintasenteet oppimista kohtaan johtuvat myös pelosta, etteivät kuitenkaan kykene oppimaan riittävästi ja vaikka oppisivatkin, niin mahdollisesti eivät silti pääsisi tasa-arvoisesti sijoittumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Luultavasti kielitaidon puute, vähävaraisuus, sosiaaliset ongelmat ja suomalaisen kulttuurin huono tuntemus, sekä jatkuvat muutokset ja uusiutuvat käytännöt eri instansseissa aiheuttavat heille ylivoimaisia vaikeuksia uuteen yhteiskuntaan sopeutumisessa. Näillä syillä nuoret ehkä lopettavat koulunkäyntinsä ja pahimmassa tapauksessa päätyvät elättämään itsensä rikollisin keinoin.

Koska maahanmuuttajat ovat syrjäytymisen vaaravyöhykkeellä, opinnäytetyöni toisena tutkimusryhmänä on maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden muodostama ryhmä. Tarkastelen myös sitä, miten suomalainen TV-sarja Salatut elämät voisi toimia opetus- ja oppimisvälineenä yhä monikulttuurisemmaksi muuttuvassa kouluympäristössä. Maasilan (2010) mukaan televisiolla on merkittävä rooli maahanmuuttajien Suomeen kotoutumisessa ja siihen, miten he kokevat kuuluvansa tähän yhteiskuntaan. Media on myös merkittävä yhteenkuuluvaisuuden ja identifikaation tuottaja. Toisaalta median avulla maahanmuuttajat voidaan myös sulkea ulkopuolelle ja saada heidät tuntemaan itsensä ulkopuoliseksi. (Maasilta, 2010, 13- 14.)

Myös erityisopetuksen järjestäminen asettaa kouluille monia haasteita. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoista oli 16500 erityisopetuksessa vuonna 2008. Määrä oli noussut tuhannella edellisestä vuodesta. Nuorille suunnatusta ammatillisen koulutuksen opiskelijoista 13 prosenttia oli erityisopetuksessa. Erityisesti sopeutumishäiriöt ja tunne-elämän häiriöt oli-

vat nousussa ja ylivoimaisesti eniten pojilla. (Tilastokeskuksen koulutustilastot, Opettaja-lehti 5, 2010, 26 -31.) Hietalan (2002) mukaan vanhempien on tunnetusti vaikea saada kontaktia murrosikäiseen nuoreen. Kyselemällä tai herättämällä keskustelua tämän suosikkisarjasta on usein mahdollista saada nuori avautumaan ja puhumaan ongelmistaan. ”Ei liene haitallista tuntea kasvatettavansa mielihyvän lähteitä.” (Hietala 2002, 88.) Itselläni on sama kokemus nuorten opiskelijoiden kanssa toimiessani siitä, että televisiosarjat ja elokuvat ja niistä keskusteleminen toimivat usein sopivana ”kohtauspaikkana”.

Hakkaraisen, Longan ja Lipposen (2004) mukaan tiedosta ja elämyksistä on maailmanlaajuisesti muodostumassa merkittävä työn ja kilpailun kohde. Tietoyhteiskunnassa suuri osa ihmisistä työskentelee tiedon etsimiseksi, tuottamiseksi, kehittämiseksi, muuntamiseksi, laajentamiseksi ja luomiseksi. Tiedon määrä kasvaa ja merkityksellisen tiedon etsiminen informaatiotulvan joukosta ja sen hyödyntäminen on entistä vaativampaa. Tietojenkäsittelyvalmiuksien ja älyllisten taitojen merkitys korostuu kaikissa perinteisissä ammateissa. (Hakkarainen ym. 2004, 13- 14.)

Hakkarainen ym. (2004) kuvaavat, että tietoyhteiskunnalle on tyypillistä tiedon nopea vanheneminen ja eteen tulevien ongelmien monimutkaisuus. Tulevaisuuden ihmiset joutuvat ennen kaikkea ratkaisemaan ongelmia, joihin ei ole olemassa selkeästi oikeita vastauksia. Tulevaisuuteen sopeutumiseen tarvitaan tietoa sekä edessä olevien yhteiskunnallisten muutosten luonteesta että ihmisen luovasta ja älykkästä toiminnasta. Koulujärjestelmällä on vaikea tehtävä, kun se yrittää kouluttaa ihmisiä tulevaisuuteen, jota on mahdotonta ennustaa. Koulujärjestelmä voi kuitenkin luoda pohjaa ongelmien ratkaisemisessa tarvittavien älyllisten taitojen ja asiantuntijuuden hankkimiselle. (Hakkarainen ym. 2004, 11- 12.)

1.4 Nuori muuttuvassa yhteiskunnassa

Jälkimoderni yhteiskunta monine muutos- ja kehitysprosesseineen on nuorelle hyvin monimutkainen kasvualusta. Yhteiskunta on muuttunut pirstaleiseksi ja roolit ovat muuttuneet vaikeasti hahmotettaviksi. Ihmisten on jatkuvasti tehtävä valintoja erilaisten elämänmallien ja arvojen välillä. Työn käsitteestä on tullut epävarma ja tilanteen mukaan muuttuva. Aiemmin sosiaaliset riskit ja niiden seuraukset olivat suhteellisen tarkasti ennustettavia ilmiöitä, joihin saattoi varautua ja suojautua. Jälkimodernin yhteiskunnan riskit ovat huonosti ennustettavissa ja havaittavissa. Esimerkiksi ilmaston ja merien saastuminen ja ydinkatastrofit uhkaavat kaikkien ihmisten turvallisuutta tasavertaisesti. Yksilöllistymiskehitys vähentää riippuvuutta muista ihmisistä, mutta samalla riippuvuus palkkatuloista ja kulluttamisesta kasvaa. Elämän hallinta on muuttumassa entistä monimutkaisemmaksi. (Aaltonen ym. 1999, 42- 43.)

Tieto- ja viestintäteknikan kehitys antaa nuorille jatkuvasti uusia mahdollisuuksia ja samalla se sisältää odottamattomia riskejä. Nuoret käyttävät globaalisti tietoverkkoja opiskeluun, tiedon ja palvelujen hakemiseen, ostosten tekemiseen ja ystävien kanssa seurusteluun. Hyper- ja multimedia tarjoavat mm. mahdollisuuden harrastuksiin, musiikin kuunteluun ja omi-

en cd-levyjen tekemiseen. Media vapauttaa toimimaan, kouluttautumaan ja kehittämään itseä globaalisti kaikilla mahdollisilla elämän alueilla. Nuoret ovat alttiina monenlaiselle hyväksikäytölle, nettiriippuvuudelle ja elämästä vieraantumiselle. Lapsia ja nuoria suojeleva lainsäädäntö ei ole enää ajan tasalla. Nuoret ovat hyvin haavoittuvia nyky-yhteiskunnassa. (Aaltonen ym. 1999, 43.)

Nuori asettaa ympäristönsä kanssa itselleen kehityshaasteita, irrottautuaan vähitellen kasvuympäristöstään itsenäiseen elämään. Nuori tarvitsee rakkautta, hellyyttä, ymmärrystä ja turvaa kasvunsa ja kehityksensä tukemiseksi. Kehitysprosessi on usein kivuliasta tasapainoilua vapauden ja vastuun välillä ja samalla turvallisten rajojen hakemista. Nuori sosiaalistuu lopulta yhteiskuntaan itsenäisenä, vapaana ja vastuullisena yksilönä ja täyttää tehtävänsä elämässä. (Aaltonen ym. 1999, 14- 16.)

2 OPINNÄYTETYÖN KESKEISIN TEORIA

Elinikäisen oppimisen avaintaitojen vahvistaminen ja opiskeleminen liittyvät olennaisena osana ammatillisen toisen asteen koulun opetussuunnitelmaan. Ne ovat merkittävässä osassa myös tässä opinnäytetyössä. Opetushallituksen mukaan opiskelija tai tutkinnon suorittaja havainnoi, tulkitsee sekä arvioi kriittisesti erilaisia mediatuotteita. Käsittelen aihetta luvussa 2.1. Luvussa 2.2 tarkastelen medialukutaitoon liittyviä seikkoja. Käytän analyysin ja johtopäätösten teossa aiheesta aikaisemmin tutkittuja tietoja heijastuspintana kyselyn tuottamalle aineistolle. Tutkiva oppiminen, josta kerron luvussa 2.3, korostaa nimensä mukaisesti tutkimista, jolle on tyyppillistä etsiä, luoda, kehittää ja keksiä uusia innovaatioita ja ajatuksia. Pohdin Salatujen elämien mahdollisuuksia opetus- ja oppimisvälineeksi tutkivan oppimisen teoriaa vasten. Luvut 2.4 ja 2.5 käsittelevät motivaatiota ja sen vaikutusta oppimiseen ja opiskelemiseen. Luku 2.6 tarkastelee minäpystyvyyttä, jolla on merkittävä rooli siinä, pyrkiikö ihminen vaimentamaan epäilyn omasta kyvystään selviytyä eri tilanteista ja meneekö hän luottavaisesti eteenpäin kohti tavoitteitaan.

2.1 Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Myöhäismodernissa yhteiskunnassa vallitsee elinikäisen oppimisen mahdollisuus ja vaatimus. Opetushallituksen mukaan elinikäisen oppimisen avaintaidoilla tarkoitetaan osaamista, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, tulevaisuuden ja uusien tilanteiden haltuunotossa sekä sopeutumisessa työelämän muuttuviin olosuhteisiin. Ne ovat tärkeä osa ammattitaitoa ja kuvastavat yksilön älyllistä notkeutta ja erilaisista tilanteista selviytymistä. Ne lisäävät kaikilla aloilla tarvittavaa ammattisivistystä ja kansalaisvalmiuksia. Niiden avulla opiskelijat tai tutkinnon suorittajat pystyvät seuraamaan yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuvia muutoksia ja toimimaan muuttuvissa oloissa. Elinikäisen oppimisen avaintaidoilla on suuri merkitys yksilön elämän laatuun ja persoonallisuuden

kehittymiseen. Elinikäisen oppimisen avaintaidot sisältyvät ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (yhteisten opintojen) tavoitteisiin ja ammatillisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksiin ja niiden arviointikriteereihin. (Opetushallitus 2009.)

Elinikäisen oppimisen avaintaitojen aihealueet ovat seuraavat:

- oppiminen ja ongelmanratkaisu
- vuorovaikutus ja yhteistyö
- ammattietiikka
- terveys, turvallisuus ja toimintakyky
- aloitekyky ja yrittäjyys
- kestävä kehitys
- estetiikka
- viestintä ja mediaosaaminen
- matematiikka ja luonnontieteet
- teknologia ja tietotekniikka
- aktiivinen kansalaisuus ja eri kulttuurit
- elinikäisen oppimisen avaintaitojen kuvaus
- oppiminen ja ongelmanratkaisu (Opetushallitus 2009).

Opetushallituksen mukaan opiskelija tai tutkinnon suorittaja suunnittelee toimintaansa sekä kehittää itseään ja työtään. Hän hankkii tietoa, jäsentää, arvioi ja soveltaa sitä. Hän arvioi omaa osaamistaan. Hän ratkaisee työssään ongelmia sekä tekee valintoja ja päätöksiä. Hän toimii työssään joustavasti, innovatiivisesti ja uutta luovasti. Erilaisissa vuorovaikutustilanteissa opiskelijan tai tutkinnon suorittajan odotetaan toimivan tilanteen vaatimalla tavalla sekä ilmaisevan erilaisia näkökantoja selkeästi, rakentavasti ja luottamusta herättäen. Yhteistyökykyisesti erilaisten ihmisten kanssa hän noudattaa yleisesti hyväksytyjä käyttäytymissääntöjä ja toimintatapoja. Hän hyödyntää saamaansa palautetta toiminnassaan. Opiskelijan tai tutkinnon suorittaja tulisi pystyä viestimään monimuotoisesti ja vuorovaikutteisesti tilanteeseen sopivalla tavalla hyödyntäen kielitaitoaan sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti erilaisia mediatuotteita. Hänen odotetaan käyttävän mediaa ja viestintäteknologiaa sekä tuottavan media-aineistoja. (Opetushallitus 2009.)

Tässä tutkimuksessa käsitellän elinikäisen oppimisen avaintaidoista mediaosaamista, oppimista ja ongelmanratkaisua. Opetushallituksen mukaan opiskelija tai tutkinnon suorittaja havainnoi, tulkitsee sekä arvioi kriittisesti erilaisia mediatuotteita. Hän käyttää mediaa ja viestintäteknologiaa sekä tuottaa media-aineistoja. (Opetushallitus 2009.) Tämän tutkimuksen avulla pyrin myös arvioimaan sitä, miten nuoret havainnoivat, tulkitsevat ja suhtautuvat kriittisesti Salatut elämät TV-sarjaan.

2.2 Medialukutaito

Mustosen (2002) mukaan medialukutaito merkitsee ennen kaikkea kykyä erottaa mediaviestejä toisistaan. Medialukutaitoinen henkilö osaa erottaa faktan ja fiktion toisistaan ja ymmärtää esimerkiksi dokumentit valikoituna, dramatisoituna ja käsikirjoitettuna tuotantona. Media heijastaa todellisuutta, mutta se luo myös omaa todellisuuttaan tekijöidensä valintojen ja esitystapojen kautta. Mustonen (2002) kuvaa skeemoja tietorakenteina, jotka syntyvät ihmisen ja ympäristön vuorovaikutuksen tuloksena. Ne sisältävät odotuksia, arviointeja, arvoja, tunteita ja tavoitteita. Skeemat toimivat myös mediatulkintoja ja vaikutuksia ohjaavina tekijöinä. Niiden avulla asioiden havaitseminen ja ymmärtäminen on mahdollista. Henkilön skeemat vaikuttavat siihen, miten hän tulkitsee median viestejä. Mitä enemmän henkilöllä on omien kokemusten kautta syntyneitä tulkintakehyksiä, sitä kriittisempi hän on median viesteille. (Mustonen 2002, 55-57.)

Ajatukseni Salattujen elämien käyttämisestä opetusvälineenä perustuu siihen, että nuoret keskusteleval sarjasta muutenkin keskenään hyvin paljon. Ajattelen, että sarjan ympärille voisi luokassa helposti synnyttää kriittistä keskustelua opettajan johdolla. Opettaja voisi ohjata opiskelijoiden huomion erilaisiin asioihin tuotesijoittelusta, piilomainonnasta, kaupallisuudesta, vuorovaikutuksesta, etiikasta, moraalista ja monesta muusta asiasta. Kupiaisen (2002) mukaan mediataito muodostuu sellaisessa yhteisöllisessä toiminnassa, jossa on mahdollista jakaa kokemuksia ja sitä, mitä olemme maailmasta ymmärtäneet ja omaksuneet. Mediatekstien mekaaninen erittely, analyysi, teknologian ja tekniikan opetteleminen eivät riitä, vaan toiminnan on liityttävä omiin kokemuksiin ja tuntemuksiin. Mediakasvatuksen tavoitteena ei ole vain tieto, vaan taito, jonka avulla voi kokea pystyvänsä osallistumaan merkitysten luomiseen, ilmaisemiseen ja tunnistamiseen. Kulttuuri medioituu jatkuvasti lisää. Sen myötä ajattelu, kokemukset ja jopa ihmisen keho mukautuvat median haluamalla tavalla sen vaikutuksesta: ympärillä oleva mediamaisema tulee määrääväksi tekijäksi itsen muokkaamisessa ja tuntemisessa. Mediaan voi kuitenkin ottaa etäisyyttä aika ajoin analysoimalla ja tarkastelemalla sen mekanismeja kriittisesti ja käsitteellisin välinein. (Kupiainen 2002, 79- 80.)

Myös Sintosen (2002) mukaan kasvatuksellisiin tavoitteisiin perustuvaa kokonaisuutta ei muodostu, jos mediakasvatus käsitetään vain välineiden (erityisesti tietotekniikan) hallinta- ja käyttötaitojen opettamiseksi. Tiedonmuodostus prosessina on riittämätöntä, jos siihen ei liitetä tunteita, arvoja ja tavoitteita, historiaa ja tulevaisuutta. Mediakasvatus sisältää välineiden hallinnan ja käyttötaidon opettamisen lisäksi mediasisältöjen kriittisen havaitsemisen, tulkinnan ja analysoinnin taitoa, mediakielen, ilmaisun ja lajityyppien tuntemusta, kommunikointitaitoa ja kyvykkyyttä erottaa tosiasiat fiktiosta. (Sintonen 2002, 112.)

Sintosen (2002) mukaan mediakasvatukseen liittyvään oppimisprosessin pitäisi sisältää erilaisia oppijoita, yksilöllisiä taipumuksia, aitoa kiinnostusta, luovuutta ja toisten kunnioittamista. Prosessi koostuu monipuolisesta tekemisestä, kokemuksista, kokeilemisesta ja eläytymisestä lukemisen ja vastaanottamisen lisäksi. Mediakasvatuksessa on oleellista lapsen ja

nuoren identiteetin kehittymisen tukeminen. Media voi olla kanava nuorelle minän ja maailman ymmärtämiseen; toisaalta median tunnesisällöt voivat vaikuttaa tehokkaasti käsityksiin asioista, joista nuorella ei ole omakohtaista kokemusta. Nuorelle voi kehittyä jopa pelkoja epämiellyttävästi esitetyistä asioista kohtaan. (Sintonen 2002, 115.)

Kurkela (2002) näkee medialukutaitona tai mediaosaamisena sen, että monimutkaisiin asioihin voi löytää monia näkökulmia. Television tuottamien katseluelämysten avulla voidaan herättää opiskelijoissa kiinnostusta ja motivoida heitä. Elämys johtaa usein aktiiviseen ihmettelyyn, kysymyksiin, uuden tiedon hakuun ja sitä myötä myös uusille ajatusten poluille. Television katseleminen tuottaa elämyksiä, elokuvallinen ilmaisu ja tarinat puhuttelevat sydäntä ja päätä. Tarinan voima voi muuttaa nuoren arvoja ja asenteita enemmän kuin muunlainen elämänohjeiden antamistapa. Medialukutaitoon kuuluu myös kuvan ja sanan (audiovisuaalisuuden) ymmärtäminen ja omien mielikuvien jäsentäminen. (Kurkela 2002, 95.) Pidän hyvin todennäköisenä, että TV-sarja, jota nuoret katselevat päivittäin vaikuttaa heihin myös ei-toivotulla tavalla. Salatujen elämien antama kuva eettisesti tai moraalisesti hyväksyttävästä toiminnasta on usein mielestäni vähintäänkin kyseenalainen.”Ihmisiin vaikutetaan ja maailmaa muutetaan ensisijaisesti tunteiden, ei järjen avulla” (Hietala 2002, 85).

2.3 Käsitteitä oppimisesta

Hakkaraisen, ym. (2004) mukaan käsitteet oppimisesta, tiedosta ja älykkyydestä ovat muuttuneet viimeisten parinkymmenen vuoden aikana. Aiemmin älykkyyttä pidettiin henkilökohtaisena ja muuttumattomana ominaisuutena. Nykytutkijat korostavat kuitenkin, että älykäs toiminta rakentuu vuorovaikutuksessa ja siihen vaikuttavat oleellisesti myös fyysinen ja sosiaalinen toimintaympäristö. (Hakkarainen ym. 2004, 15.)

Tutkivalla oppimisella tarkoitetaan prosessia, jonka aikana pyritään löytämään vastauksia sellaisiin ongelmiin, joita ei voi ratkaista aiemmin hankitun tiedon avulla. Tällaiset ongelmat voivat nousta teorian ja käytännön yhdistämisestä, tai ne voivat olla joko käsitteellisiä tai käytännöllisiä. Ongelmaa pyritään ratkaisemaan etsimällä uutta merkityksellistä tietoa eri tietolähteistä, hankkimalla havaintoaineistoa tai tekemällä kokeiluja. Tutkimusprosessi etenee aina sosiaalisessa vuorovaikutuksessa yhteisön kulttuuritiedon kanssa, joka mahdollistaa tutkimustulosten tarkastelun ja tulokinnan. (Hakkarainen ym. 2004, 279- 280.)

Tutkiva oppiminen tarkastelee oppimista tutkimusprosessina, joka synnyttää sekä uutta ymmärrystä että uutta tietoa. Tutkiminen ja hyödyntäminen voidaan erottaa kahdeksi erilliseksi tavaksi työskennellä tiedon kanssa. Tutkiva oppiminen korostaa nimensä mukaisesti enemmän tutkimista, jolle on tyypillistä etsiä, luoda, kehittää ja keksiä uusia innovaatioita ja ajatuksia. Hyödyntäminen liittyy tiedon täsmentämiseen, soveltamiseen, käyttämiseen ja rutiinien muodostamiseen. Älykkäässä toiminnassa tutkiminen ja hyödyntäminen toimivat tasapainossa keskenään. Hyödyntäminen on tutkimusprosessin tuottaman tiedon tehokasta ja ponnistuksia sääs-

tävää toimintaa tutkimuksen tuottaessa tähän toimintaa edistäviä uusia ideoita ja käytäntöjä. Kokemuksen muuttuminen rutiineiksi auttaa hyödyntämään aikaisempaa tietoa, mikä puolestaan vapauttaa voimavaroja uusien haasteiden kohtaamiseen ja tutkimiseen. (Hakkarainen ym. 2004, 298.)

Tyypillistä tutkivalle oppimiselle on se, että prosessin aikana sekä opiskelijoiden että opettajien ajattelu, tietämys ja ymmärrys kehittyvät. Keskeistä tutkivan oppimisen mallissa on osallistuminen erilaisiin tutkimushankkeisiin, joissa rikotaan rajoja opiskelijoiden välillä, muutetaan oppilaitosten käytäntöjä ja liitetään uudenlaisia kenttätyö- ja aineiston keräämisprosesseja tieto-ongelmien ratkaisemiseen. Tutkimustyötä voi tehdä vain konkreettisella toiminnalla, testaamalla, kokeilemalla ja käytännössä yrittämällä. Merkittävä haaste onkin se, miten soveltaa tasapainoisesti käsitteellistä ja käytännöllistä työskentelyä ja yhdistää ne tutkimuksen tavoitteita palvelevaksi. Tavoitteena on löytää tiedon ja toiminnan yhdistämisen tapa, joka herättää opiskelijoissa ajatuksia ja tarvetta asettaa asteittain syvenevien ongelmien ratkaisemiseksi monimutkaistuvia teorioita ja malleja. (Hakkarainen ym. 2004, 306- 307.)

Tässä opinnäytetyössä käytin tutkivan oppimisen mallia heijastuspintana pohtiessani Salatujen elämien soveltuvuutta kriittisen mediakasvatuksen opettamiseen. Pohdin, sopisiko Salatujen elämien avulla, tutkivan oppimisen mallia soveltaen oppia, opiskella ja opettaa kriittistä medialukutaitoa. Tutkivaan oppimiseen liittyy tietynlainen prosessi ja vaiheet. Tutkimusprosessi etenee sosiaalisessa vuorovaikutuksessa yhteisön kulttuuritiedon kanssa, joka puolestaan mahdollistaa tutkimustulosten tarkastelun ja tulkinnan. Tässä tapauksessa kriittisen mediataidon opettaminen voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että opettaja ohjaa opiskelijoita etsimään teoretietoa tutkittavasta aiheesta eri tietolähteistä. Sitten luokassa katsotaan sarjaa yhdessä ja arvioidaan keskustellen, miten löydetty teoretieto näkyy katsotussa jaksossa. Tästä prosessia voisi jatkaa eri tavoin kohti jotakin isompaa kokonaisuutta ja tavoitetta. Tavoitteenani tässä opinnäytetyössä oli nähdä, pitäisivätkö toisen asteen ammatilliset opiskelijat mielekkäänä oppimisen tapana TV-sarjan käyttöä opetuksessa ja voisiko heidän vastauksistaan arvioida, lisäisikö Salatut elämät opiskelemisen motivaatiota.

Hakkaraisen ym. (2004) mukaan oppimisessa keskeistä on taito sietää asioiden monimutkaisuutta, moniselitteisyyttä ja elämän yleistä ennakoimattomuutta. Kun ihminen oivaltaa, että kaikki syvälinen oppiminen ja onnistuminen vaativat ponnisteluja ja vaivannäköä, silloin hän on valmis kahlaamaan läpi myös tavoitteidensa vaatimat hankalat ja raskaat vaiheet. (Hakkarainen ym. 2004, 207.)

”Oppiminen on johonkin yhteisöön sosiaalistumisen ja kasvamisen prosessi, jonka aikana yksilö vähitellen omaksuu yhteisön toiminta- ja vuorovaikutuskäytäntöjä, uskomuksia ja arvoja, sekä luo samalla uudestaan omaa identiteettiään” (Hakkarainen ym. 2004, 123). Käsitykseni mukaan oppimista tapahtuu tiedostamatta ja tiedostaen. Tämä laittaa kysymään: voiko TV-sarja, jota nuoret katselevat viikosta toiseen säännöllisesti ja elävät muunakin aikana sarjan ja sen henkilöiden tapahtumissa ja tunteissa mukana, olla vaikuttamatta nuorten kasvuun ja kehitykseen? Kaupallisuus-

den läpätunkema Salatut elämätkö on se, joka kasvattaa nuorille arvot ja uskomukset oikeasta elämästä? Tästä TV-sarjastako nuoret saavat toiminta- ja vuorovaikutusmallinsa, joiden avulla he luovat omaa identiteettiään?

2.4 Motivaation merkitys oppimiseen

Sitran raportin mukaan motivaatio on koulumenestyksen merkittävin tekijä. Tasoryhmiin jaettaessa motivaatio on alin alimmassa tasoryhmässä ja nousee lineaarisesti. Parhaiten koulussa menestyvät sopeutuvat, hyväntuuliset, motivoituneet, itseensä luottavat tytöt. (Sitran raportti 2007.) Motivaatio voidaan ajatella yhtäältä persoonallisuuden piirteenä ja toisaalta tilanteen mukaan muuttuvana ominaisuutena. Motivaatio voi olla ulkoista, eli ihminen tekee jotakin, saadakseen siitä palkkion, tai hän toimii rangaisituksen pelosta. Ojasen (2007) mukaan ulkoinen motivaatio heikentää luovuutta, innostusta, intuitiota ja keskittymistä. Hän näkee yhteiskunnan rakentuvan nykyään sellaisen uskomuksen varaan, että raha motivoi, mutta monet tutkimukset osoittavat, että ulkopuolelta tulevat palkkiot saavat ihmisissä aikaan kokemuksen, ettei toiminta ole omaehtoista, omasta minästä lähtevää. Raha ei motivoi vaan kontrolloi. Ihmisellä on sisäsyntyinen halu olla oman toimintansa syy. Hän ei tahdo olla ulkoisten vaikuttimien armoilla, vaan tahtoo vahvasti hallita elämäänsä. (Ojanen 2007, 67- 69.)

Nykypäivän maailmassa uskotaan vahvasti kilpailun voimaan työelämässä, koulussa, tieteessä, taiteessa ja kaupankäynnissä. Kouluja sidotaan yhä laajempaan kannuste- ja arviointijärjestelmään, vaikka tutkimukset osoittavat niiden negatiivisia vaikutuksia. Työelämässä johdon kannuste ja optiojärjestelmät eivät myöskään edistä sisäistä motivaatiota vaan keinotellua rikastumisen toivossa. (Ojanen 2007, 67- 69.)

Sisäisesti motivoitunut ihminen toimii silkasta oppimisen ilosta tai siksi, että se vain tuntuu hyvältä. Hän on erittäin kiinnostunut siitä, mitä tekee, ja toiminta itsessään tuottaa nautintoa ja tyydytystä. Lehtinen, Kuusinen ja Vauras (2007, 177) määrittelevät motivaation sisäiseksi tilaksi, joka saa aikaan, ohjaa ja ylläpitää toimintaa, samalla kun se liittyy persoonallisuuden, minuuden, oppimisen ja älykkyyden käsitteet keskinäiseen vuorovaikutukseen.

Ojasen (2007) mukaan vapauksien ja autonomian antaminen edistävät sisäistä motivaatiota, luovaa toimintaa ja tuloksellisuutta. Myönteiset sosiaaliset suhteet hyvässä ilmapiirissä, autonomian vallitessa tuottavat parhaat tulokset. Kun ihminen tietää olevansa arvostettu ja hyväksytty omana itsenään, hänen arvonsa ei muutu epäonnistumisten tai virheiden takia. Itseenään arvostava ihminen kokeilee rohkeasti uusia asioita ja yrittää sitkeästi silloinkin, kun ratkottava ongelma näyttää vaikealta. (Ojanen 2007, 68.)

Asiat eivät kuitenkaan ole koskaan täysin mustavalkoisia. Opiskelijat eivät omista sisäistä ohjekirjaa, joka kertoisi, milloin pitää mukautua kontrolliin ja milloin toimia omaehtoisesti. Ojasen (2007) mukaan suuri autonomia sopii niille, joiden geenit ja kasvatus antavat hyvän pohjan vapaaehtoisuuteen perustuvalla kasvatuksella, mutta monia se houkuttelee vastuutomuuteen. On vaikea vetää rajaa kontrolloivan ja autonomiaa edistävän

ohjauksen tai kasvatuksen välille. Autonomiia edistävä vaikuttaminen korostaa parhaimmillaan opiskelijan omaa vastuuta itsestään ja muista. Jos opiskelija kokee ulkoisen motivaation mielekkääksi omiin tavoitteisiinsa nähden, hän voi sisäistää sen luontevasti toimintaansa. (Ojanen 2007, 70.)

2.5 Motivaatio ja tarpeet

Humanistisen psykologian edustajat Rogers ja Maslow ovat tarkastelleet motivaatiota tarpeiden tyydyttämisen näkökulmasta. Maslowin tunnetuin teoria sisältää ajatuksen, että alemmat tarpeet, kuten turvallisuuden, ravinnon ja lämmön tarpeet on tyydytettävä, ennen kuin ihminen kykenee tyydyttämään ylempiä, tietämisen ja ymmärtämisen tarpeitaan. (Lehtinen ym. 2007, 182.)

Maslowin tarvehierarkiassa ylimpänä ovat itsensä toteuttamisen tarpeet ja alimpana perustarpeet. Maslowin teorian valossa voi kysyä, onko ihme, jos alkoholiperheen lapsi tai maahanmuuttajalapsi, joka jatkuvasti joutuu kamppailemaan ravinnon, turvallisuuden tai muiden hyvän elämän perusedellytysten kanssa tuntee koulussa itsensä vieraantuneeksi? Ainakaan minun ei ole vaikea ymmärtää, jos koulussa opetettavilla asioilla on hänelle hyvin vähän merkitystä. Maslowin tarvehierarkia kuvaa monipuolisesti ihmisen monia tarpeita, mutta sen avulla ei löydy vastausta siihen, kuinka ihmistä voi motivoida oppimiseen.

Lehtinen ym. (2007) mukaan onnistumisen ja epäonnistumisen pelon välinen suhde on motivaation suuntautumisen perusta. Jos toivo onnistumisesta on hallitseva, syntyy lähestymismotivaatio. Tällöin toiminta koetaan miellyttäväksi ja siihen ryhtyminen on helppoa. Jos taas epäonnistumisen pelko on päällimmäisenä tunteena, syntyy välttämismotivaatio. Kun toiminta koetaan epämiellyttäväksi, siihen ryhdytään tai sitä jatketaan vain jonkin ulkoisen paineen vaikutuksesta. (Lehtinen, Kuusinen & Vauras, 2007, 185.) Myös Reeven (2005, 179–80) mukaan epäonnistumisen pelko johtaa usein asioiden välttelyyn ja sitä kautta alisuoriutumiseen.

Mielenkiinto ei aina ole toiminnan syy, joskus se on toiminnan ja ponnistelun seurausta. Hakkaraisen ym. mukaan sisäinen motivaatio ja innostus eivät ole sisäisiä ominaisuuksia vaan niitä voi myös tuottaa ulkoa päin. Heidän mukaansa tämä johtaa koulutuksen uusiin haasteisiin. Opiskelijoille olisi onnistuttava sytyttämään aito kiinnostus asioihin ja tiedon hankkimiseen. (Hakkarainen ym. 2004, 204.) Tulkitsen tämän niin, että jokaisen opettajan/ohjaajan tulisi toimia ”tulen sytyttäjänä”, innostuksen ja motivaation tuottajana ja kannustaa opiskelijoita tekemään parhaansa.

2.6 Minäpystyvyys ja oppimisen säätely

Reeven (2005) mukaan itsesäätelyyn liittyvät onnistumisen tai epäonnistumisen uskomukset vaikuttavat siihen, kuinka haasteellisiin toimiin nuori uskaltaa ryhtyä. Nuoret pyrkivät valitsemaan harrastuksensa ja ympäristönsä sen mukaan, mitkä vastaavat heidän kykyjään ja mieltymyksiään. Vastaavasti he välttävät tilanteita ja paikkoja, jotka aiheuttavat turhautu-

neisuutta ja hämmennystä. Oppimiseen liittyy aina vaikeuksia, esteitä, turhautumista, eriarvoisuutta ja torjuntaa. Minäpystyvyydellä on merkittävä rooli siinä, pyrkiikö ihminen vaimentamaan epäilyn omasta kyvystään selviytyä eri tilanteista ja meneekö hän luottavaisesti eteenpäin kohti tavoitteitaan. (Reeve 2005, 234.)

Vaikeudet oman oppimisen säätelyssä ovat yhteydessä keskimääräistä heikompaan opintomenestykseen, siksi näitä taitoja tulisi pyrkiä kehittämään erityisesti syrjäytymisuhan alla olevien opiskelijoiden kanssa. Opettajat voivat auttaa opiskelijoita tuomalla opetettavia asioita esiin nuoria kiinnostavalla tavalla ja rohkaista heitä ajattelemaan itsenäisesti ja hahmottamaan asiayhteyksiä. Näen yhtenä mahdollisuutena sen, että käytetään oppimisympäristönä ja opetusmenetelmänä sellaisia asioita, joista opiskelijat ovat kiinnostuneita. Jos opiskelijat kokevat Salatut elämät TV-sarjan itselleen kiinnostavaksi oppimisympäristöksi, miksi sitä ei voisi käyttää esimerkiksi kriittisen medialukutaidon opettamiseen? Ajattelen, että opiskelijoiden minäpystyvyys voisi vahvistua, kun he saisivat opiskella mieltymyksiään vastaavassa oppimisympäristössä. Mieleisistä aiheesta yhdessä keskusteleminen saattaisi rohkaista keskusteluihin myös muista aiheista. Reeven mukaan vahva minäpystyvyys ja vahvan osaamismotivaation yhdistelmä aikaansaa ihmisessä itseluottamusta ja myönteisyyttä ongelmien edessä. Ne yksilöt, joilla on korkea luottamus osaamiseensa, omaavat sisukkaan minäpystyvyys ja vahvan osaamismotivaation ja suoriutuvat paremmin kuin ne, joilla on matala luottamus osaamiseensa. (Reeve 2005, 256.)

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN PÄHKINÄNKUORESSA

Luvussa 3.1 kerron Salatut elämät TV-sarjasta, mikä se on, missä sitä esitetään ja millaisia aiheita se käsittelee. Luku 3.2 kertoo tämän opinnäytetyön toimeksiantajasta Koulutuskeskus Tavastiasta ja siitä, mihin tämä opinnäytetyö liittyy. Esittelen luvussa 3.3 tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmän. Luvussa 3.4 kuvaan kyselyn rakenteen. Esittelen tutkimukseen osallistuneet opettajat ja opiskelijaryhmät luvussa 3.5 ja luvussa 3.6 kerron siitä, miten kysely toteutettiin kummankin ryhmän kanssa. Tar kastelen filosofista metodia tämän työn viitekehystenä luvussa 3.7. Luvut 3.8- 3.11 sisältävät kuvauksen kyselyn tuottamista vastauksista.

3.1 Salatut elämät TV-sarja

Salatut elämät on Fremantle Media Finlandin tuottama suomalainen TV-saippua- ja draamasarja, jota esittää MTV3. Sen ensimmäinen osa näytettiin tammikuussa 1999. Sarjan keskiössä on Helsingin Ullanlinnassa sijaitseva kuvitteellinen Pihlajakatu ja siellä sijaitsevan kerrostalon asukkaiden elämä. Salatut elämät on kerännyt paljon huomiota käsitellessään avoimesti monia vaikeita aiheita, kuten huumeita, alkoholismia, seksisuhteita, raiskaamista, perheväkivaltaa, insestiä, aborttia, teiniraskauksia, peliriip-

puvuutta, psykopatiaa, syömishäiriöitä, syöpää, narsismia, HIV:tä ja koulukiusaamista. Saippuasarjoille ominaiseen tapaan Salatuiissa elämissä on käsitelty pettämistä ja kolmiodraamoja. Lähes kaikki sarjan avioliitot ovat päättyneet avioeroon tai puolison kuolemaan.

Salattuja elämiä on esitetty MTV3-kanavalla primetime- esitysajassa eli kello 19.30–20.00, sen alusta saakka. Sarjaa esitetään maanantaista perjantaihin. Yli kymmenen vuoden esittämisen jälkeenkin Salatut elämät on yksi Suomen suosituimmista televisiosarjoista ja usein viikon katsotuimmalla jaksollaan katsojatilastojen ykkönen. Salattujen elämien uusintoja voi katsoa Internetin välityksellä monesta eri linkistä. Google-haku antoi Salatut elämät hakusanalla alle sekunnissa 422 000 tulosta.

3.2 Työn toimeksiantaja

Opinnäytetyön toimeksiantaja Koulutuskeskus Tavastia on Hämeenlinnassa sijaitseva toisen asteen ammatillinen oppilaitos, jossa opiskelee noin 2000 opiskelijaa. Tavastiassa on tarjolla 23 ammatillista perustutkintovaihtoehtoa, joissa on yhteensä 40 koulutusohjelmaa. Ammatillisten perustutkintojen laajuus on kolme vuotta. Perustutkinnon laajuus, 120 opintoviikkoa, jakautuu ammatillisiin, ammattitaitoa täydentäviin ja vapaasti valittaviin tutkinnon osiin. Halutessaan opiskelija voi myös sisällyttää tutkintoonsa ammatillista osaamista yksilöllisesti syventäviä tutkinnon osia. Koulutuskeskus Tavastiassa opiskelijalle on mahdollista suorittaa ammatillisten opintojensa ohella myös ylioppilastutkinto. Kahden tutkinnon suorittajat opiskelevat vähintään 34 opintoviikkoa lukiotavoittein ja suorittavat ylioppilastutkinnon neljässä aineessa. Tämä opinnäytetyö liittyy Koulutuskeskus Tavastian ammattitaitoa täydentävien tutkinnonosien opetuksen tulokortin sitovien tavoitteiden avaintoimenpiteisiin, joita ovat muun muassa oppimisympäristöjen ja -menetelmien kehittäminen.

3.3 Tutkimuskysymys ja tutkimusmenetelmänä kysely

Tutkimuskysymyksenä työssäni on: Millä tavoin Salatut elämät TV-sarja tukee opiskelijoiden elinikäisen oppimisen avaintaitoja? Pääkysymystä selventäviä kysymyksiä ovat seuraavat: Minkälaisiin asioihin toisen asteen ammatilliset opiskelijat kiinnittävät huomiotaan katsoessaan Salatut elämät TV-sarjaa? Miten nuoret suhtautuvat sarjaan opetusvälineenä ja miten he suhtautuvat sarjan sisältöön? Tarkastelen myös sitä, miten suomalainen TV-sarja Salatut elämät voisi toimia opetuskäytössä yhä monikulttuurisemmaksi muuttuvassa kouluympäristössä. Teen Koulutuskeskus Tavastian kahdelle opiskelijaryhmälle informoidun kyselyn oppitunnilla. Toinen ryhmistä koostuu maahanmuuttajataustaisista opiskelijoista ja toinen ryhmä on suomea äidinkielenään puhuva ryhmä. Ottamalla tutkimukseen mukaan maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita haluan nähdä, tuoko tutkimus esiin kulttuurieroista johtuvia uusia tai odottamattomia seikkoja.

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2003) mukaan kysely on survey-tutkimuksen keskeinen menetelmä. Englanninkielinen termi survey tarkoittaa kyselyn, havainnoinnin ja haastattelun muotoja, joissa aineisto kerätään standardoidusti. Esimerkiksi kysely kohdennetaan tietylle perusjoukolle, jotka muodostavat otoksen. Standardoitu merkitsee sitä, että kaikilta vastaajilta asiat kysytään täsmälleen samalla tavalla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 180.)

Käytin informoitua kyselyä, joka on yksi kontrolloidun kyselyn muodoista. Tämä tarkoittaa sitä, että jaoin lomakkeet henkilökohtaisesti opiskelijoille oppitunnin aikana, jonka aikana he vastasivat kyselyyn valvotusti. Selvitin opiskelijoille tutkimuksen tarkoituksen ja tarvittavat yksityiskohdat lomakkeiden jakamisen yhteydessä. Tässä tutkimuksessa oli mukana minun lisäksi kaksi opettajaa. He toimivat apunani Tv-sarjan esittämisen ja kyselyyn vastaamisen aikana luokissaan. Valitsin tällaisen aineistonkeruutavan, koska ajattelin siitä koituvan vain vähän kustannuksia ja oletin vastausprosentin ja vastaushalukkuuden olevan korkeampi koulutunnilla kuin vapaa-aikana. Käytin osittain avoimia kysymyksiä, joihin toivoin opiskelijoiden vastaavan omin sanoin, vastaukselle tarkoitettuun tyhjään tilaan. Kyselylomakkeen strukturoituihin kysymyksiin riitti vastaukseksi sopivan vastausvaihtoehdon alleviivaaminen. Hirsjärven ym. mukaan avoimien kysymysten etuna on se, että ne antavat vastaajille mahdollisuuden sanoa todelliset mielipiteensä. Kyselyn avulla voidaan kerätä tietoja tosiasioista, käyttäytymisestä ja toiminnasta, tiedoista, arvoista, asenteista, uskomuksista, käsityksistä ja mielipiteistä. Valitsemalla avoimet vastausmahdollisuudet tutkija voi välttää vastaajia kahlitsemasta itseään valmiisiin vastausvaihtoehtoihin. Tutkijalle avoimet vastaukset antavat mahdollisuuden tunnistaa ja tulkita motivaatioon liittyviä seikkoja ja mahdollisesti vastaajien viitekehyksiä. Kyselytutkimuksen heikkoutena pidetään esimerkiksi sitä, että ei ole mahdollista varmistua siitä, kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen, ovatko he vastanneet huolellisesti ja rehellisesti. (Hirsjärvi, ym. 2003, 182- 184.) Toisaalta kyselyn, voiko vastaajien rehellisyydestä tai huolellisuudesta olla koskaan varma.

3.4 Kyselyn rakenne

Kysymällä alussa vastaajien sukupuolen, haluan selvittää eri kysymysten yhteydessä naisten ja miesten vastauksissa ilmeneviä eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Kysymykset 2 ja 3 selvittävät vastaajien Salatut elämät TV-sarjan katselemisen määrän. Vertaan 2 ja 3 kysymysten vastauksia nähdäkseni ovatko ne tasapainossa keskenään. Kysymyksillä 4 ja 5 pyrin saamaan vastauksia nuorten arvoista ja siitä mihin nuoret kiinnittävät sarjassa huomiotaan. Kysymyksillä 6 ja 7 haluan selvittää ajattelevatko nuoret sarjalla olevan mahdollisesti katsojiin erilaisia vaikutuksia, kenelle ja minkälaisia. 8. kysymyksellä haluan vastauksia siihen, mitä opiskelijat pitävät oppimisena sarjan yhteydessä. Oppimista kun voi ajatella niin monella tavalla. Kysymyksellä 9 haen vastausta siihen kuinka nuoret näkevät asioiden taakse? Osaavatko he ajatella, minkälaiset tekijät vaikuttavat taustalla, kun tehdään ohjelmaa kaupallisella kanavalla tai miksi koko sarjaa ylipäättään esitetään katsojille? Kysymykset 10–12 kartoittavat opiske-

lijoiden käsityksiä mediakasvatuksen tilanteesta Koulutuskeskus Tavastiassa. Kysymys 13 kysyy suoraan opiskelijoiden halukkuutta osallistua vapaavalintaiselle kriittisen mediakasvatuksen kurssille. Kysymys 14 kysyy suoraan opiskelijoiden suhtautumista Salatut elämät sarjaan opetusvälineenä. Viimeisessä kysymyksessä haluan nähdä opiskelijoiden käsityksen siitä, mitä on kriittinen mediakasvatus. Kyselylomake on liitteenä 1.

3.5 Tutkimukseen osallistuvat opettajat ja opiskelijaryhmät

Valitsin tutkittaviksi kaksi eri opiskelijaryhmää Koulutuskeskus Tavastiasista, iältään 17- 20-vuotiaita opiskelijoita. Tavoitteeni oli saada 25 - 30 vastausta analysoitavaksi. Koska kyselyssäni oli aika paljon avoimia kysymyksiä, ajattelin määrän olevan riittävä kokonaiskuvan luomiseksi. Toisaalta halusin suhteuttaa tutkimuksen laajuuden opintopisteiden määrään. Kyseessä on ammattikorkeakoulun opinnäytetyö, 15 opintopistettä.

Toinen ryhmä koostui maahanmuuttajataustaisista opiskelijoista, joista käytän lyhennettä Mamut ja toinen ryhmä koostui suomea äidinkielenään puhuvista opiskelijoista, joita kutsun lyhenteellä Suput. Valitsin maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita mukaan tutkimukseen, koska monikulttuurisuus on vahvasti esillä koulun arjessa. Tavoitteeni on nähdä, soveltaisiko Salatut elämät TV-sarja myös maahanmuuttajataustaisten opettamiseen tai tuoko tutkimus heidän osaltaan esiin jotakin kulttuurieroista johtuvaa uutta tai odottamatonta.

Tein kyselyn siis kahdelle Koulutuskeskus Tavastian opiskelijaryhmälle. Koska opettajien henkilöllisyydellä ei tässä tutkimuksessa ole oleellista merkitystä, en mainitse heitä heidän nimillään. Roolina opettajilla oli järjestää tutkimukselle sopiva aika ja paikka ja mahdollistaa kyselyn tekeminen omilla oppitunneillaan. Opettajat kertoivat tutkimuksen kulun pääpiirteittäin opiskelijoille etukäteen ja selvittivät myös mahdollisuuden kieltäytyä osallistumasta siihen. Kukaan opiskelijoista ei kieltäytynyt. Opettajat selvittivät luokilleen osallistumisen vapaaehtoisuuden lisäksi sen, ettei osallistujien henkilöllisyys tule esille missään vaiheessa.

3.6 Kyselyn toteuttaminen

Menin 21.1.2011 sovitusti Koulutuskeskus Tavastiaan maahanmuuttajien suomen kielen oppitunnille. Esittelin itseni ja tutkimukseni tarkoituksen lyhyesti opiskelijoille. Kertasin vielä tutkimuksen suunnitellun kulun, minkä jälkeen jaoin kyselylomakkeet opiskelijoille. Luimme yhdessä lomakkeet lävitse. Opiskelijat kysyivät asioista, joita eivät niistä ymmärtäneet. Se, ymmärsivätkö opiskelijat lopulta kaiken mistä oli kysymys, jäi ikuisiksi arvoitukseksi. Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat, joita oli kaikilta maailman mantereilta, puhuivat useimmat melko huonosti suomea. He vaikuttivat kuitenkin uteliailta ja kiinnostuneilta asiaani kohtaan ja käyttäytyivät kaikki hyvin kohteliaasti ja kunnioittavasti.

Kun kaavake oli käsitelty, kiinnitin luokan seinälle nimillä varustetut kuvat sarjan henkilöistä. Kerroin opiskelijoille, että kuvat ovat siksi, että he voivat helpommin vastata kysymyksiin katsomisen jälkeen. Kerroin vielä, että katsomisen jälkeen heijastan kankaalle lyhyen kuvauksen jakson tapahtumista. Hain Internetistä Salatut elämät jakson valmiiksi ennen tunnin alkua, mutta koulun supersuojatut koneet eivät suostuneet yhteistyöhön. Opettajan paikalle hälyttämä ”it-tuki” sai ”Salkkarit” kuitenkin näyttökuntoon sillä aikaa, kun selvitin opiskelijoille tutkimuksen käytäntöjä. Noin viiden minuutin katsomisen jälkeen muutama opiskelija huokaisi, ettei ymmärrä sarjasta mitään. Keskeytin filmin ja kerroin mahdollisimman selkeästi opettajan kanssa, mitä jaksossa oli siihen mennessä tapahtunut. Katsoimme koko jakson pienissä pätkissä ja selitin välillä tapahtumat. Jakson katsottuamme aikaa oli kulunut jo melkein tunti. Onneksi olimme varautuneet opettajan kanssa siihen, että aikaa menee enemmän kuin suomenkielisten opiskelijoiden kanssa. Pidimme pienen tauon ja jatkoimme sitten kyselyyn vastaamisella. Kuljimme opettajan kanssa luokassa auttamassa. Oli tarkkaa, ettemme kumpikaan johdatelleet vastaajia vastaamaan toisin kuin he asioista ajattelivat. Luokassa kiertäessä huomioin, että opiskelijoiden suomen kielen taito oli melko puutteellista. Toiseen kysymykseen, kuinka usein katsot sarjaa, joku opiskelijoista halusi lisätä vastausvaihtoehdon ”Kerran viikossa”. Sanoin koko luokalle, että sellaisen vastausvaihtoehdon voi jokainen halutessaan lisätä kysymykseen 2.

Lomakkeiden täytön jälkeen palkitsin opiskelijat Marianne-karamelleilla. Ehdimme vielä hetken keskustella Salatut elämät TV-sarjasta opiskelijoiden kanssa ennen tunnin päättymistä. Opettaja heitti kysymyksen opiskelijoille: onko suomalainen elämä sellaista kuin sarjassa kuvataan? Neljä, melko hyvää suomea puhuvaa tyttöä, jokainen eri etniseltä taustalta vastasivat, että suomalainen elämä on juuri sellaista. Opettaja tarkensi kysymystään vielä, että harrastavatko kaikki suomalaiset heidän käsityksensä mukaan seksiä monien ihmisten kanssa niin, että kukaan ei oikeasti tiedä, kuka on kenenkin lapsi. Tähänkin tytöt vastasivat myöntävästi ja ilmeistä päätellen he todella ajattelivat niin. Opettajan kanssa selvitimme, että valtaosa suomalaisista toimii kuitenkin toisenlaisen moraalin mukaisesti.

Kun kysyin opiskelijoilta sarjan mielekkyydestä opetuskäytössä, eräs nuorimies sanoi, että juuri sillä tavoin käytettynä, kuinka olimme toimineet, sarjan katseleminen edistäisi suomen kielen oppimista. Hän perusteli asiaa sanomalla, että pelkän opettajan kuunteleminen ja ymmärtäminen on usein helppoa, mutta kun joutuu kuuntelemaan erilaisia ihmisiä tavallisissa tilanteissa, ymmärtäminen on joskus mahdotonta. Myös sarjan sanallista selittämistä ja näyttämistä pätkittäin mies piti hyvänä. Yksi naisopiskelija sitä vastoin oli jyrkästi sitä mieltä, että sarja on täysin sopimaton luokassa esitettäväksi missään tarkoituksessa.

Samana päivänä myöhemmin valmistauduin Salatut elämät- jakson näyttämiseen ja kyselyn tekemiseen suomea äidinkielenään puhuvien luokassa. Törmäsin tietokoneen kanssa samaan ”lataamisongelmaan” kuin edellisessä luokassa. Opiskelijat, jotka olin päästänyt etukäteen kanssani luokkaan, neuvoivat sujuvamman ja koulun koneelle sopivamman linkin sarjan katseluun. (Jonkin päätelmän voisi tehdä tästäkin.) Tunnin alussa kerroin

opiskelijoille tutkimuksen kulun. Jaoin kyselylomakkeet opiskelijoille, ja luimme kysymykset yhdessä lävitse. Ryhmä sanoi kysymysten olevan ymmärrettävät. Sanoin myös tälle ryhmälle, että lisävaihtoehdoksi 2 kysymykseen voi laittaa kirjoitettuna ”kerran viikossa”. Suurimmalle osalle luokan opiskelijoista sarja oli tuttu ennestään, laitoin silti sarjan henkilöiden kuvat seinälle kuten edellisessä luokassa.

Opiskelijat katsoivat sarjaa keskittyneesti. Silloin tällöin kuului luokasta joitakin kommentteja tapahtumista tai sarjan henkilöistä. Katsomisen jälkeen heijastin lyhyen kuvauksen (liite 2) jakson tapahtumista kankaalle muistin virkistämiseksi. Opiskelijat vastasivat kysymyksiin ja palauttivat lomakkeensa lyhyen ajan kuluttua. Tämänkin luokan opiskelijat saivat palkkionsa: eli Marianne-karamellit. Pyynnöstä kerroin opiskelijoille vielä tutkimukseni tekemisestä. Opiskelijat tekivät opettajansa myötävaikutuksella lisäkysymyksiä, joihin vastasin parhaan ymmärrykseni mukaisesti.

3.7 Filosofinen metodi tarkastelun viitekehyksenä

Filosofinen metodi luo viitekehyksen tämän opinnäytetyön tarkastelulle. Tässä empiirisessä tutkimuksessa etsin keräämäni aineiston avulla vastauksia asettamiini kysymyksiin. Tarkastelen ilmiötä TV-sarja Salatut elämät ja sen sopivuutta opetusvälineeksi. Kävin vuoropuhelua valitsemani kirjallisuuden, keräämäni aineiston, tarkasteltavan ilmiön, ympäröivän todellisuuden ja itseni kanssa. Noudatin abduktiivisen päättelyn logiikkaa ja analysoin aineistoa käyttämällä teemoittelua ja vertailua. Selvensin ja ositin aineistoa. Tutkin aiempien tutkimusten ja kirjallisuuden valossa, oliko vastauksista muun muassa mahdollista arvioida vastaajien motivaatiota kysymysten vastaamisessa sekä sitä, millaisiin asioihin he sarjassa kiinnittivät huomiotaan. Selvitin mahdollisia ratkaisuja, käsitteellistin niitä loogisen ja intuitiivisen kritiikin avulla. Lopuksi järjestin oman näkemykseni uudelleen. (Ks. Filosofia/ tutkimus/ 2010.)

3.8 Kysymyksiä ja vastauksia

Tutkimuskysymyksenä työssäni on: Millä tavoin Salatut elämät TV-sarja tukee opiskelijoiden elinikäisen oppimisen avaintaitoja. Pääkysymystä selventäviä kysymyksiä seuraavat: Minkälaisiin asioihin toisen asteen ammatilliset opiskelijat kiinnittävät huomiotaan katsoessaan Salatut elämät TV-sarjaa? Miten nuoret suhtautuvat sarjaan opetusvälineenä ja miten opiskelijat suhtautuvat sarjan sisältöön?

Kyselyn tuloksena on 25 vastausta. Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden vastauksia on 12 ja suomea äidinkielenään puhuvien vastauksia on 13 kappaletta. Aloitan analyysin tekemisen kirjaamalla kaikki vastaukset taulukkoihin. Käsittelen analyysissä maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ja suomen kieltä äidinkielenään puhuvien opiskelijoiden vastauksia osittain erikseen. Taulukoin eri ryhmien vastaukset omina ryhminään. Lasken tyhjäksi jätettyjä vastauskohtia kustakin kysymyksestä ja teen niis-

täkin omat päätelmäni. Alussa työ on lähinnä mekaanista jaottelua, laskemista ja kirjaamista. Tutkimus on laadullinen, mutta sisältää myös määrällisiä vivahteita. Käytän maahanmuuttajataustaisista opiskelijoista lyhennettä Mamut ja suomea äidinkielenään puhuvista opiskelijoista lyhennettä Suput.

Seuraavassa vaiheessa vertailen vastausten sisältöjä, yhtymäkohtia ja eroavaisuuksia aiempien nuorten mediankäyttöön liittyvien tutkimustuloksien ja kirjallisuuden kanssa. Testaan samalla omia hypoteesejani: vahvistuvatko ne, kumoutuvatko vai keksinkö mahdollisesti uusia? Kokemukseni opiskelijoiden kanssa työskentelystä ja omat arvoni ja käsitykseni Salatut elämät TV-sarjasta vaikuttavat kaikki suhtautumiseeni aiheeseen, joten täysin neutraalia tutkimustulosta ei liene mahdollista saavuttaa. Venkula (1993,50) on kanssani samoilla linjoilla: ”Kaikessa siinä, mitä teemme toteutamme aina jotain arvoa, jotain eettistä käsitystä, vaikka emme tiedosta sitä.”

Tämän työn tekeminen on vaatinut perehtymään sarjaan lähemmin. Myönnän vastentahtoisesti, olen nyt vähän koukussa ”Salkkareihin” itsekin. Sarjan tapahtumat ja henkilöt imaisevat helposti mukaansa. Sarjan parissa rentoutuessa ei koko ajan jaksa miettiä taustalla vaikuttavia tekijöitä. Jos en minä aikuisena katsele ”Salkkareita” kriittisesti, niin miksi vasta aikuistumassa olevat nuoret tekisivät niin? Myös Mustonen (2002) pitää kriittisen ajattelun mediakasvatuksen keskeisenä tavoitteena, mutta näkee liian kriittisyyden mediasuhteessa melkoisena tasapainottelemisena. Liika kriittisyys vie hänen mukaansa ilon ja latistaa elämyksen mediakokemuksilta, kritiikin puute taas tekee herkkäuskoiseksi, helposti manipuloitavaksi tai passiiviseksi. On haasteellista eläytyä mukaan kerrontaan tunnetasolla ja samalla tarkastella sisältöä etäämmältä realiteetteihin peilaten. (Mustonen 2002, 58.)

Myös Hietalan (2002) mukaan mediakasvatuksessa ei tulisi unohtaa elokuvan ja television fantasialuonnetta ja siitä syntyvää mielihyvää tai mielipahaa, vaan mieluummin rohkaista lasta ja nuorta pohtimaan ja tunnistamaan omia tunteitaan ja fantasioitaan elävän kuvan äärellä. Jos nuori, aikuinen tai lapsi on koukussa johonkin TV-sarjaan, kyseisellä mediatuotteella on mitä ilmeisimmin hänen psyykelleen tärkeä merkitys. (Hietala 2002, 88.) Jään miettimään, mikä tärkeä merkitys Salatuilla elämillä on mahdollisesti minun psyykelleni! Toisaalta: ”Mitä enemmän ihmisellä on elämäkokemuksia ja niiden tuomaa kriittisyyttä ja mitä tiheämpi on häntä ympäröivä sosiaalinen verkosto, sitä aktiivisemmin ja tehokkaammin hän voi iloita median myönteisistä mahdollisuuksista” (Mustonen 2002, 66).

3.9 Kuinka usein ja kiinnostaako?

Suomessa on viime vuosina tehty laajoja tutkimuksia nuorten mediankäytöstä. Esimerkiksi Jyväskylän yliopiston 2001 teettämä tutkimus ”Mediat nuorten arjessa tutkimus mediakulttuurin murroksesta” kertoo, että monista mahdollisuuksista huolimatta, television valta-asema nuorisoa yhdistävänä mediana on hyvin vankka. Tutkimuksen mukaan lähes kaikki nuoret katsovat televisiota lähes päivittäin. Nuoret katsovat televisiota halutes-

saan rentoutua ja viettää aikaa kavereidensa kanssa. Televisio on heille myös jännityksen lähde. Suosituimpia ohjelmia ovat erilaiset viihdesarjat, joista listan kärjessä on Salatut elämät. (Jyväskylän yliopiston tutkimuksia 2001.)

Tässä opinnäytetyössä kummassakin tutkittavassa ryhmässä oli seitsemän naista. Maahanmuuttajataustaisia miehiä oli viisi ja suomen kieltä äidinkielenään puhuvia oli kuusi. Kysymykseen kuinka usein katsot Salattuja elämiä, suomen kieltä äidinkielenään puhuvat, joista tästä eteenpäin käytän nimitystä Supu, yhdeksän vastasi katsovansa sitä monta kertaa viikossa, kolme heistä ilmoitti katsovansa lisäksi sarjan uusintoja netistä. Kaksi vastaajaa sanoi, etteivät katso sarjaa koskaan, yksi katsoo kerran viikossa ja yksi pari kertaa kuukaudessa.

Viestintäviraston vuonna 2004 julkaiseman tutkimuksen mukaan Salatut elämät on lasten toiseksi suosituin ohjelma heti Pikkukakkosen jälkeen. Myös Finnpanelin katsojakysely keväällä 2006 kertoo, että yksi Salattujen elämien jaksoista sai yli miljoona katsojaa. Finnpanelin 2010 tekemässä tutkimuksessa Salatut elämät sai marraskuun 2010 suurimmat katsojamäärät, keskimäärin 171000 katsojaa /vrk. Kohderyhmänä olivat 10-4-vuotiaat katsojat ja kaikki kanavat olivat tutkimuksessa edustettuina. Seuraavan kuun aikana Salatut elämät sai keskimäärin 149000 katsojaa/7 vrk., josta paremmin katsojia keräsivät vain Itsenäisyyspäivän vastaanotto, 198000 katsojaa, ja TV-uutiset ja sää, 158000 katsojaa. (Finnpanel TV-mittaritutkimus 2010.)

Sekä suomalaisten että kansainvälisten mediankäyttötutkimusten mukaan televisio on ylivoimaisesti käytetyin media maahanmuuttajien keskuudessa (esim. de Block, Buckingham, Holzwarth & Niesyto 2004; Maasilta, Simola & Heurlin 2008). Televisio on maahanmuuttajille uuteen asuinmaahan usein ikkuna, jonka kautta he saavat tietoa uudesta ympäristöstään. Maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten arkipäivän kontaktit ovat etenkin alussa kovin vähäisiä, joten maahanmuuttajat saavat suuren osan Suomea ja suomalaisia koskevista tiedoista median välityksellä. (Maasilta 2010, 15.) Salatut elämät ei kuitenkaan näytä olevan tämän tutkimuksen Mamuille kovinkaan merkittävä Suomi-informaation lähde.

Kyselyni mukaan Mamut katsovat Salattuja elämiä huomattavasti vähemmän kuin Suput. Kahdestatoista tutkittavasta kahdeksan ilmoittaa, ettei katso sarjaa koskaan, kaksi sanoo katsovansa Salattuja elämiä pari kertaa kuukaudessa. Yksi katsoo kerran viikossa ja yksi ilmoittaa katsovansa uusintoja. Neljä tämän ryhmän tutkittavaa ilmoittaa olevansa sarjasta kiinnostunut, viisi sanoo sarjan olevan hänelle yhdentekevä ja kolme ei tiedä suhtautumistaan sarjaan. Vastaavasti Supuista seitsemän vastaajaa ilmoittaa olevansa kiinnostuneita sarjasta. Kolme sanoo sarjan olevan heille yhdentekevä, ja kolme ei tiedä suhtautumistaan sarjaan. Kaksi Supua ilmoittaa katsovansa sarjaa monta kertaa viikossa, mutta ei kuitenkaan tiedä, miten suhtautuu siihen. Muuten toiseen ja kolmanteen kysymyksiin saadut vastaukset ovat tasapainossa keskenään.

Ensimmäisestä, toisesta, ja kolmannelta kysymyksestä saamieni vastausten perusteella voin sanoa, että Salatut elämät kiinnostaa selvästi enemmän suomea äidinkielenään puhuvia kuin maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Suput katsovat sarjaa melko paljon, toisin kuin Mamut.

3.10 Hyviä ja pahoja tekoja ja asioita

Ojaseen mukaan arvot kuvaavat sitä, mitä ihminen pitää tärkeänä ja hyvinvointia edistävänä. Arvoilla on hierarkia, jonka avulla tarpeiden priorisointi on mahdollista. Myös moraaliset arvot ovat tärkeitä, sillä pelkkää mielihyvää tavoittelemalla ei voi selviytyä elämässä. Ihminen toimii usein itsekkäästi ja irrationaalisesti, jos häntä ei ohjata hyvään. (Ojanen 2007, 167.) Venkulan (1993) mukaan jokaisessa nuorella on eettisen pohdinnan edellytykset ja jokainen nuori pohtii elämän eettisiä peruskysymyksiä: mitä elämä on, mitä kuolema, mitä rakkaus, mitä Jumala, mikä oikea, mikä väärä? Tälle pohdinnalleen nuoret saavat kovin vähän tukea. Nuorille ei pidä yrittää antaa arvoja, vaan heidän eettistä pohdintaansa pitää pyrkiä tukemaan. Kasvattaminen on toimintaa, jonka tavoitteena on se, että opiskelijat itse oppisivat luomaan ja valitsemaan ne arvot, joilla heidän maailmassaan selviydytään. (Venkula 1993, 62.)

Mitä sitten on etiikka? Antiikin Kreikassa käsite, ethos, tarkoitti vain tapaa. Etiikkaa voi pitää tapojen kokonaisuutena, joita olemme omaksuneet ja joita ilmennämme teoillamme ja toiminnallamme. Arvo-oppi kysyy, mitä arvoa, onnea, hyötyä, tarpeidentyydytystä ihmisen tulee tavoitella. Etiikkaan kuuluvat vastuu- ja velvollisuuskysymykset, kuten Kantin kategorinen imperatiivi: ”Toimi aina niin, että voit toivoa toimintasi tulevan yleiseksi laiksi”. Normatiivinen etiikka tutkii sitä, mikä on sopivaa missäkin kulttuurissa ja seurausetiikkaa kuvaa mm. lause ”Tarkoitus pyhittää keinot”. (Venkula 1993, 69- 70.) Aristoteleen opetuksen mukaan hyvä elämä on sellaista, missä voi kehittää vahvuuksiaan, saavuttaa potentiaalinsa ja tulla siksi, millaiseksi luonto on tarkoittanut. ”Hyvän elämän, eudaimonian (eettisen toiminnan tavoite on tai sen tulee olla onnelliseksi tuleminen), avulla ihminen voi hyveiden avulla toteuttaa itseään.” (Ojanen 2007, 96.)

Kysymyksessä 4 pyysin opiskelijoita vastaamaan, mitä hyvää ja kaunista heille jäi mieleen tunnilla esitetystä jaksosta ja pyysin mainitsemaan yhden tai useamman asian tai teon. Kaksi vastaajaa piti hotellivirkailijan toimintaa, luottamuksellisten tietojen luovuttamista hyvänä asiana. (Tämä rikkoi lakia mutta toimi inhimillisesti ajateltuna oikein.) Yksi vastaaja näki poliisi Antin avunannon Sievisille hyvänä tekona. Kaksi mainitsee Eliaksen kortin, jonka tämä oli lähettänyt isälleen. Kaksi vastaajaa huomioi hyvänä/kauniina asiana myös valokuvat, joita Jenni, Niko ja Peppi ottivat toisistaan kaupungilla. Yksi vastaaja piti hyvänä sitä, että Ossi, ei olekaan ”siemenetön/lapseton”. Yhdelle vastaajalle kauniina näyttäytyivät Isabelan tissit, vaikka niitä ei näytettykään ja yhden mielestä Isabella on milf. Lyhenne tulee sanoista Mother I'd like to fuck eli ”äiti, jota haluaisin panna”. Yhden Supu-vastaajan mielestä kaikki jaksossa oli kaunista/hyvää ja yksi ei nähnyt mitään hyvää. Supuista yhdeksän mainitsi hyvänä asiana sen, että Sievisen perheen äiti ja isä etsivät kadonnutta tytärtään niin kau-

an, kunnes löysivät hänet. Tämä kertoo mahdollisesti toiveesta, että omakin vanhemmat toimisivat vastaavassa tilanteessa samalla tavalla. Niinhän me kaikki toivomme, että meitä ei vain hylättäisi, jos sattuisimme joskus kulkeutumaan liian kauaksi kotoa. Myös Jennin anteeksipyyntö/ onnittelepuhe ylioppilaspojalleen mainittiin neljässä vastauksessa. Siinä välittyi äidin rakkaus ja välittäminen poikaansa kohtaan. Tulkintani näistä vastauksista on se, että nuorille on tärkeää, että vanhemmat rakastavat, kunnioittavat ja huolehtivat lapsistaan kaikissa tilanteissa. Heihin pitää voida aina luottaa.

Mamuista viisi jätti kokonaan vastaamatta hyvyyttä/kauneutta koskevaan kysymykseen. Kahden mielestä hyvää oli melkein kaikki. Yksi kommentoi: ”Se on hyvää ja myös mielenkiintoinen” ja toinen: ”perhet ja vanhemmat välittävät lapsille”. Kolmas näki hyvänä seuraavan: ”tässä jaksossa oli kiva että Ossi tiesi että hänen työllä ei ollut suhde toiselle miehelle”. Yhdessä vastauksessa oli: ”kauniina oli että elämästä tärkeittä asiasta”. Yhdessä vastauksessa oli kirjoitettu: ”hyvää???”

Mamujen puutteellinen kielitaito tai kulttuurierot voivat olla syynä vastausten niukkuuteen, tai lopulta mikä tahansa. Seppälän (nd.) mukaan käsitteet ja sanat liittyvät toisiinsa, mutta ovat kuitenkin eri asioita. Eri kielissä samaa käsitettä saattaa vastata eri sanat. Sanat välittävät käsitteitä ja niiden merkityksiä. Kommunikoinnin onnistuminen edellyttää, että sanojen merkityksiin liittyvät kokemukset ovat samanlaisia. Sanojen ja käsitteiden takana olevat kokemukset voivat myös eri ihmisillä olla erilaiset eli sanat voivat välittää eri merkityksiä. Ongelmallisempaa on, jos sanoman vastaanottajalla ei ole tietyn sanan tai käsitteen edellyttämiä kokemuksia. Tällöin hän ei yksinkertaisesti ymmärrä, mistä on kysymys. (Seppälä nd.) Näiden ongelmien kanssa painin yrittäessäni tulkita Mamujen vastauksia. (Mustonen 2002, 63.) Viidennellä kysymyksellä haluan vastauksia pahoista ja rumista jaksossa esille tulevista asioista. Käsitteeni mukaan kaikilla ihmisillä uskonnosta tai etnisestä taustasta riippumatta on sisimmässään kirjoitettu ”kultainen sääntö”, mikä mahdollistaa hyvän ja pahan erottamisen toisistaan, kyvyn asettua toisen asemaan ja toimimaan vastuullisesti. Venkulaa (1993,58) lainaten ”voimme olettaa, että ihmisessä on edellytys eettisyyteen, joka kehittyy sitä mukaa mitä enemmän tiedämme arvoista ja harjoitteleme oikean ja väärän välistä valintaa.” Venkulan käsityksen mukaan kunkin yksilön oman etiikan ja yhteiskunnallisen etiikan hyödyllisen ymmärtämisen edellytys on se, että alamme käsittää etiikan ensisijaisesti oman toimintamme laadullisuutena ja korkeintaan toissijaisesti ulkoa annettuna käyttäytymisen ohjeena. Käyttäytykseen yhteiskunta kuinka epäeettisesti tahansa, sen perimmäinen ryhti säilyy tai horjuu sitä mukaa, mitä eettistä laadukkuutta kunkin oma toiminta ilmentää. (Venkula 1993, 70.) Ajattelen, että arvojen tärkeyden tiedostaminen voi lisätä elämän mielekkyyttä ja kannustaa hyvän tekemiseen. Arvojen pohtiminen ja niistä enemmän yhdessä keskusteleminen olisi erittäin tärkeää kasvaville nuorille. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa rauhassa eläminen ei ole edes mahdollista, jos ei tiedosteta sitä, että kaikkien arvot eivät aina ole samanlaiset.

Supuista yksi mies piti Sepon naamaa rumana/pahana ja yksi juonittelua yleensä. Kolmen miehen mukaan jaksossa ei ollut mitään pahaa/rumaa. Naisista neljä sen sijaan piti Isabellan ”juonittelua”, ”kieroilua” ja ”valeyh-
telua Liisan kanssa ”ärsyttävänä” ja pahana. Kolme vastaajaa koki Lassen ”huutamisen”, ”uhkailun” ja ”raivoamisen” hotellivirkailijalle pahana. Yksi piti lisäksi pahana sen, että ”Isabella valehtelee, että se on raskaana Sebastianille”. Viisi naisvastaajaa näki pahana/rumana sen, että Ossi ”oli ilkeä Cindylle”, ”sanoi rumasti Cindylle”, ”huusi Cindylle ja puhui rumasti”, ”raivos Cindylle”. Yksi ilmaisi asian näin: ”Ossin reaktio isänä olemissä”. Miehistä kukaan ei pitänyt Ossin ”raivoamista” pahana, sen sijaan yksi miehistä piti pahana sitä, kun Ossi lähetti Jennille tekstiviestin ”kaikki hyvin”, vaikka sillä hetkellä mikään ei ollut hyvin.

Vastauksista oli luettavissa huomattavaa tarkkanäköisyyttä pahan eri ilmenemismuodoista. On mielenkiintoista, että toisten tekemä pahuus on selvästi tunnistettavissa ja luokiteltavissa pahaksi, mutta omassa toiminnassa sitä onkin vaikeampi tunnistaa. Periaatteessa me kaikki tiedämme mikä on pahaa, mutta vasta toisten tekemänä paha tulee näkyväksi. Paha on olemassa jokaisessa ihmisessä niin kuin hyväkin. Hyvä ja paha ovat ihmiselle arvovalintoja. Vapaa tahto mahdollistaa asettumisen kummalle tahansa puolelle. Ojanen (2007) sanoo länsimaailman sivistyksen perustuvan antiikkiin ja juutalais-kristilliseen traditioon. Esimerkiksi Platon ja Aristoteles ovat kirjoittaneet hyveistä ja niiden merkityksestä ihmisen onnellisuudelle. Jonathan Haidtin (2006) mukaan hyveet ovat abstrakteja, eikä niitä voi tarkkaan määrittää. Hyveiden pohdiskelu onkin jäänyt rationaalisen ajattelun, toisin sanoen tieteen, jalkoihin. Tieteelle on vierasta ottaa kantaa hyvään ja pahaan. Sen tehtävänä on kuvata maailmaa juuri sellaisena kuin se on. Arvoja on kuitenkin mahdotonta sivuuttaa, siksi tiede epäonnistuu usein. (Ojanen 2007, 97.)

Mamuista 5 jätti vastaamasta kysymykseen jaksossa esiintyvistä pahuu-
desta/rumuudesta. Kolme vastasi, ettei osaa sanoa. Yhden mielestä mikään ei ollut rumaa/pahaa. Seuraavanlaisia vastauksia oli luettavissa: ”se asia joku ihminen hänellä on monta poikaystävä tai tyttöystävä se ei ole hyvä”, ”huono Isabella sanoa valehdella”, ”minusta on paha että Ossi oli varassa koska Ossin suhdensa oli kahden naisen kanssa”. Kukaan Supuista ei kiinnittänyt huomiotaan siihen, että sarjassa mies- ja naisystävät vaihtuvat tiuhaan tahtiin. Kommentteja ei tullut myöskään siitä, että sekavat seksisuhteet aiheuttivat sarjassa päähenkilöille monenlaisia ongelmia. Mamuista muutamat mainitsivat kannanottonsa perinteisten perhearvojen puolesta. Lisäksi yksi Mamuista sanoi kyselyyn vastaamisen jälkeen, että ”tällaista sarjaa ei ikinä koskaan pitäisi esittää koulussa, koska se on niin moraalityön”. Ojansen mukaan sisäiset ristiriidat alentavat hyvinvointia. Esimerkiksi islaminuskosten maahanmuuttajien, joiden uskonnolliset arvot ovat toisenlaiset kuin maallistuneiden länsimaalaisten, on vaikeaa hyväksyä avointa seksuaalisuutta viihteessä ja mainonnassa. (Ojanen 2007, 168.) Myös Mustonen (2002) näkee, että erotisoitunut ihmiskuva lataa yhä nuoremmille paineita olla koko ajan haluttava, menestyvä ja seksikkään näköinen. Epärealistisen virheettömät, superkauniit ja superlahjat mallit tarjoavat erityisesti hauraan ruumiillisen minäkuvansa kanssa painiville ty-
öille yli-inhimillisiä malleja vertailukohteeksi. (Mustonen 2002, 61.)

Mediakanavat kilpailevat keskenään ”tunteiden kilpavarustelussa”. Kana-
vien tavoitteena on tarjota erikoisimmat ja elämysvoimaisimmat sisällöt,
jotka keräävät suurimman yleisön. Mustosen (2002) mukaan jatkuvassa
elämymyrskyssä yleisön tunnemaailma turtuu huomaamatta, tunnereak-
tiot loivenevat, myötätunto-, empatia- ja elämiskyky hiipuu ja lopputulok-
sena on turtuminen. Turtuminen eli poisherkestyminen saa aikaan sen, että
esimerkiksi väkivallan toistuva näkeminen ei enää saa aikaan samanlaisia
fysiologisia ja kokemuksellisia tunnereaktioita kuin ensimmäisillä kerroil-
la. Turtumiseen on vaikeaa keksiä muuta kasvatuksellista ehkäisykeinoa
kuin median valikoiva ja kohtuullinen käyttö. (Mustonen 2002,64.) Tur-
tumisestako on kyse, kun kyselyyn osallistuneet miehet eivät tunnistanee
pahoja/rumia asioita näkemästään jaksosta? Naisten ja miesten vastauksis-
sa oli suuri ero tämän kysymyksen kohdalla.

Kuudenneksi kysyin: kenelle et suosittelisi Salattujen elämien katsomista?
Supuista seitsemän ei suosittelisi sarjan katsomista lapsille. ”lapsille siksi,
koska välillä sanotaan rumasti”, ”...sarja antaa harhakuva elämästä”,
”pienille lapsille, oppii huonoja asioita”, ”pikkulapsille, välillä tapahtuu
jotain kauheampaakin, pikkuiset ei tajua vielä ’aikuisten’ menoa.” Kaksi
Supua ei suosittelisi sarjaa vanhuksille. Toinen siksi, että ”he ei välttämät-
tä ymmärrä tätä nykyaikaa”, ja toinen vastaaja ei perustellut mielipidet-
tään. Yksi vastaaja ei suosittelisi ”niille, jotka eivät ole kiinnostuneita, ei
ole järkeä katsoa, jos ei halua”. Yksi ei suosittelisi tosikoille ja yksi pessi-
mistisille realisteille, jotka suhtautuvat kaikkeen teennäiseen negatiivisesti,
kuten myös tähän sarjaan”. Yksi ei suosittelisi ”kellekään, valitettavasti
suomalaiset sarjat ovat huonoja”. Sen, että nuorista seitsemän ei suositteli-
si sarjan katsomista lapsille, tulkitseen lasten suojelemiseksi ja positiivisella
tavalla eettiseksi ajatteluksi. Nuoret eivät kuitenkaan kukaan tulleet ajatel-
leeksi, että sarjalla voisi olla heille itselleen negatiivisia vaikutuksia, koska
”se antaa harhakuva elämästä” ja siitä ”oppi huonoja asioita”. Mamuista
neljä oli piirtänyt viivan vastaukseksi kuudennen kysymyksen kohdalle.
Kaksi oli vastannut ”kaikille”. (Kuinkahan tämän tulkitset?) Yksi vastaus
oli ”ei kukaan”, ja yksi ”justävää”. Yksi vastasi ”alle 15 v. minun mielis-
sä” ja toinen ”alle 17-vuotiaille, koska se ei ole sopi alle 17-vuotiaille”,
yksi vastasi ”raskaudelle naisille ja lapsille” ja yksi ”lapsille.”

Mamuista neljä ei suosittelisi sarjaa lapsille. Yksi heistä ei suosittelisi sar-
jaa raskaana oleville naisille. Halusiko hän suojella äitejä vai vielä synty-
mättömiä lapsia, sitä vastauksesta ei voi nähdä. Tyhjäksi jätetyt vastaukset
olivat useissa kaavakkeissa samojen vastaajien kohdalla. Tästä voi päätel-
lä, että mahdollisesti kieliongelmat olivat syynä tai ehkä motivaation puu-
te. Oikeaa syytä ei tiedä kukaan. Sekä Supujen että Mamujen vastauksissa
ilmeni kuitenkin se, että yhteensä melkein puolet kyselyyn osallistuneista
nuorista (25/11) piti sarjaa lapsille sopimattomana. Voi vain kysyä, mitä
suomalaiset lasten vanhemmat ajattelevat, kun heidän jälkikasvunsa kat-
sellee Salattuja elämiä illasta toiseen. Onko meillä nousemassa uusi suku-
polvi, joka osaa nykyvanhempia vastuullisemmin suhtautua televisioon
lasten kasvattajana?

Seitsemänneksi kysyin, kenelle vastaajat suosittelisivat sarjan katselemis-
ta. Supuista viisi mainitsi vastauksissaan nuoret. Yhden mielestä ”sarja on

nuorille mielenkiintoinen”, yhden mielestä ”nuorille, koska nuoret tykkää salkkareista, saa nauraa ja jotain vinkkejä”, yksi suosittelisi ”massateineille, jotka arvostavat paskoja näyttelijöitä ja todella ennalta arvattavaa juonta” yksi ei suosittelut kenellekään. Joku suositteli niille ”joilla ei ole parempaa tekemistä”, joku ”niille, jotka jaksaa katsoa sitä” ja jonkun kohde-ryhmänä olivat ”ne, jotka haluavat katsoa tai ovat kiinnostuneita”. Yksi ”ei osaa sanoa” ja yksi on kirjoittanut ”ei tosikoille”. Mamuista viisi jätti vastaamatta tähän kysymykseen. Kaksi vastasi ”ei kenellekään”, yksi ”en tiedä”, yksi suosittelisi ”kaikille toisille”. Yksi suosittelisi ”perhelle” ja kaksi suosittelisi ”aikuisille”. Näistä toinen kirjoitti: ”yli 17-vuotiaille on hyvä se on”.

Kaikki vastaukset yhteensä kertoivat, että nuoret eivät pidä Salattuja elämiä kovin vakavasti otettavana sarjana. Enimmäkseen he kokivat sen sopivan nuorille ajan kuluksi, ”niille jotka haluavat katsoa tai ovat kiinnostuneita”. Syvällistä pohdintaa ei vastauksista ollut luettavissa.

3.11 Salatut elämät kriittisesti

Kahdeksannessa kysymyksessä kysyin: mitä olet oppinut katsomalla Salatut elämät TV-sarjaa? Supuista seitsemän vastasi eri sanoin, etteivät ole oppineet mitään. Hakkaraisen (2004) mukaan oppiminen on johonkin yhteisöön sosiaalistumisen ja kasvamisen prosessi, jonka aikana yksilö vähitellen omaksuu yhteisön toiminta- ja vuorovaikutuskäytäntöjä, uskomuksia ja arvoja, sekä luo samalla uudestaan omaa identiteettiään” (Hakkarainen ym. 2004, 123). Ihminen oppii koko ajan elämällä, kokemalla ja havainnoimalla. Oppiessaan ihminen rakentaa kuvaa ympäröivästä maailmasta, omasta sisimmästään ja näiden suhteesta toisiinsa. Ihminen oppii asioita, jotka hän kokee mielekkääksi oman toimintansa kannalta. Kaksi Supua oli oppinut, ”että kaikkea voi tapahtua”. Yksi kuvaili ajatuksiaan asiasta ”kaikki ei aina mene niinku on suunniteltu, eikä elämä ole helppoa ja näin voi välillä oikeassakin elämässä käydä” Yksi oli oppinut, ”että Isabellan ja Liisan kaltaiset naiset saavat aina mitä haluavat” ja että ”sikotauti ei pakosti tee steriiliksi.” Yksi oli oppinut, että: kehenkään ei kannata luottaa”. Yksi ”en ole oppinut mitään” -vastanneesta oli lisännyt vastaukseen vielä, että ”salkkareita ei voi ottaa tosissaan”. Olen melko varma, että vastauksistaan huolimatta nuoret ovat oppineet sarjasta monia asioita. Mahdollisesti kysymys, mitä nuoret yleensä pitävät oppimisena, olisi antanut vertailukelpoisen mittarin tälle kysymykselle. Yksi vastaajista oli oppinut, että ”Isabellan ja Liisan kaltaiset naiset saavat aina haluamansa”. Voisiko se tarkoittaa jossakin tilanteessa sitä, että Isabellan ja Liisan esittämää juonittelun, valehtelun ja kieroilun mallia kannattaisi käyttää myös omassa elämässä asioiden sujumiseksi?

Mamujen vastauskaavakkeissa oli tässä viisi tyhjäksi jätettyä kohtaa. Kaksi ei sanonut oppineensa mitään. Yksi sanoi, että ”ei voi sanoa mitään, koska olen nähnyt vain yhden jakson”. Joku oli oppinut ”asijoitta” ja jonkun mielestä ”valehdella ei ole hyvää”. ”Minulle minä opi suomea ja suomalaisen elämä” vastasi joku, ja toinen, että ”pitää aina kunnioittaa vanhemmille”. Vastauksista huolimatta ajattelen, että valehtelemista huonona

pitänyt vastaaja ja vanhempien kunnioittamista arvostava vastaaja tuskin olivat arvojaan oppineet Salatuista elämästä.

Kysymykseen ”mikä on käsityksesi mukaan TV-sarjan tuottajien päätavoite”, vastaajat saivat alleviivata sopivaksi katsomansa vaihtoehdon. Supuista 12 vastasi sen olevan ihmisten viihdyttäminen. Neljän mielestä tavoitteena oli myös suomalaisen elämänmenon kuvaaminen. Viisi huomasi tavoitteena olevan myös taloudellinen hyöty. Kukaan ei nähnyt tavoitteena ”katsojien mielipiteeseen vaikuttamista”. Mamuilla oli tässä viisi tyhjää vastausta. Kaksi näki tavoitteena vain mielipiteisiin vaikuttamisen. Kolme mainitsi taloudellisen hyödyn. Kaksi näki tavoitteeksi suomalaisen elämänmenon kuvaamisen ja vain kaksi ihmisten viihdyttämisen. Lähes kaikki Suput näkivät Salattujen elämien tuottajien päätavoitteeksi viihdyttää ihmisiä. Tämä vastausvaihtoehto johtui mahdollisesti siitä, että yksinkertaisella logiikalla ajateltuna viihteen tarkoituksena on tietenkin viihdyttää katsojiaan. Kukaan Supuista ei nähnyt katsojien mielipiteisiin vaikuttamista sarjan tuottajien tavoitteena. Viisi vastaajaa piti kuitenkin tuottajien tavoitteena hyötyä sarjasta taloudellisesti. Mitä nuoret ajattelevat esimerkiksi sarjan sekaan upotettujen mainoksien ja tuotesijoittelun olevan, jos ei mielipiteisiin ja kulutuskäyttäytymiseen vaikuttamista? Mamut suhtautuivat sarjaan keskimääräisesti kriittisemmin. Vain kaksi heistä vastasi viihdyttämisen tuottajien päätavoitteeksi.

Kysymykset 10, 11 ja 12 koskevat Koulutuskeskus Tavastian mediakasvatustilannetta. Näillä kysymyksillä ei tämän tutkimuksen puitteissa ole merkitystä, joten jätän ne käsittelemättä.

Kysymys 13 kuului: haluaisitko osallistua valinnaiskurssille, jossa ohjataan käyttämään mediaa kriittisesti? Vastausvaihtoehtoina olivat ”kyllä, ei, en tiedä”. Supuista kaksi vastasi kyllä, viisi ei osallistuisi ja kuusi ei tiennyt osallistuisiko. Mamuista kaksi sanoi osallistuvansa, viisi ei osallistuisi ja kaksi ei tiennyt osallistuisiko. Tähän kysymykseen odotin saavani enemmän myönteisiä vastauksia. Palaan tähän kysymykseen vielä luvuissa 4.2 ja 4.4.

Seuraavaksi kysyin: olisiko sinusta mielekästä, että koulussa katsottaisiin Salatut elämät TV-sarjaa luokassa ja sen jälkeen keskusteltaisiin siitä kriittisesti yhdessä opettajan ja muiden opiskelijoiden kanssa? Vastausvaihtoehdot olivat tässä kyllä, ei, ehkä. Supuista kahdeksan vastasi kyllä. Kaksi heistä vastasi ehkä, ja kolme vastasi ei. Suput olivat suurimmaksi osaksi halukkaita Salattujen elämien avulla opiskelemiseen. Positiivinen suhtautuminen ja motivaatio näkyivät myös kyselyyn vastaamisessa. Keskimäärin Suput huomioivat kaikki kysymykset ja vastasivat jotakin lähes kaikkiin kohtiin. Oletan, että samanlaista innostusta en olisi saavuttanut esittämällä nuorille tutkimusmielessä melkein mitä tahansa muuta sarjaa tai ohjelmaa. Monessa lomakkeessa vastaukselle jätetty tila oli käytetty kokonaan ja jatkettu vielä marginaaliin.

Mamut suhtautuivat selvästi varautuneemmin Salattuihin elämiin opetusvälineenä. Heidän vastauksensa olivat kaksi kyllä, kolme ehkä ja viisi ei. Yksi oli lisäksi kirjoittanut vastauksensa perään ”ei koskaan ikinä koulus-

sa”. Monet heistä vierastivat sarjaa eri syistä. Yksi Mamuista oli hyvin kiinnostunut Salatuista elämistä. Hän sanoi oppivansa sarjasta suomea ja suomalaista elämää.

Mamuista yksi mies tuli kyselyn jälkeen kiittämään, että tapa, kuinka katsoimme Salattuja elämiä, oli hänen mielestään todella hyvä. Näytin jakson pienissä pätkissä, jonka jälkeen selitin vielä sen tapahtumat ryhmän opettajan kanssa. Opiskelijat saivat myös tehdä kysymyksiä asioista tai lauseista, joita eivät ymmärtäneet. Mies sanoi ymmärtävänsä yleensä opettajan puhetta, mutta sanoi ongelmalliseksi luokan ulkopuolella ymmärtää eri ihmisten puhetta. Mies piti suomen kielen ymmärtämistä edistävänä sitä, että sarjassa oli paljon eri ihmisiä, jotka kaikki puhuivat suomea vähän eri tavalla. Mies sanoi myös vastaisuudessa alkavansa seurata sarjaa juuri suomen kielen taitonsa edistämiseksi.

Maahanmuuttajien suomen kielen opettaja kertoi sähköpostiviestissään ajatuksista, joita kyselyni hänessä herätti. Hän kertoi Salattujen elämien katsomisen tunnilla antaneen hänelle uusia ideoita median käyttöön opetuksessa. Salatut elämät tai muu tv-sarjan jakso sopii hänen mielestään erityisen hyvin opetukseen, koska se on lyhyempi kuin elokuvat. Kesken katsomisen ohjelma voidaan pysäyttää moneen kertaan ja opettaja voi samantien kiinnittää opiskelijoiden huomion esimerkiksi tiettyihin sanoihin. Näin konteksti säilyy mukana paremmin kuin pitkissä elokuvissa. Maahanmuuttajille pitää hänen mukaansa selittää enemmän kuin suomalaisille opiskelijoille tv-sarjojen elämää ja korostaa, että kaikki suomalaiset ja ehkä suurin osa suomalaisista ei elä samalla tavalla kuin tv-sarjojen ihmiset. Opettajan roolia kirjoittaja piti keskeisempänä maahanmuuttajaopetuksessa kuin suomalaisten opetuksessa nimenomaan väärinkäsitysten oikomisen takia. Hän sanoi tärkeäksi myös sen, että jokaisen opiskelijan omalle pohdinnalle jätetään tilaa ”Yhtäältä opettajan pitää varoa tuomasta liikaa omia arvojaan ja mielipiteitään esille, toisaalta opettaja saa kertoa myös omat näkemyksensä, eli opettajan ei tarvitse olla täysin objektiivinen. Se ei olisi edes mahdollista.” (Opettajan sähköpostiviesti 8.2.2011.)

Lomakkeen viimeisessä kohdassa oli kysymys: mitä on kriittinen median käyttö? Tämä oli ainoa vastauskohta, johon Supuista viisi jätti kokonaan vastaamatta. Neljä kirjoitti, että ”en tiedä” ja yksi sanoi, että ”ei osaa selittää”. Yksi sanoi sen olevan ”median tulkitsemista tarkemmin” ja kaksi vastausta oli melkein samanlaista: ”ei usko kaikkea mitä netissä ja lehdissä lukee”. Tässä kohdassa Mamuilla oli 10 tyhjäksi jätettyä vastauskohtaa. Yksi oli kirjoittanut ”en tiedä vaikea selittää” ja yksi, että ”se voi vähentää liikkuminen ja ihmisen terveys muutu haunosti”. Käytännöllisesti katsoen vain kaksi vastausta 25:stä viittasivat vaimeasti siihen, mitä kriittinen mediakasvatus on. Oletin saavani suurimmalta osalta vastauksia erilaisista tavoista olla mediakriittinen.

Supujen vastauksista saatoin päätellä heidän vastanneen kyselyyn hyvin motivoituneesti. Lomakkeissa oli paljon vastauksia, joita oli mietitty ja niistä saattoi päätellä useimpien katsoneen tunnilla näytettyä jaksoa tarkkaavaisesti. Mamuilla tyhjäksi jätettyjä vastauskohtia oli melko paljon. Kieliongelmat vaikeuttivat selvästi Mamujen vastaamista. Heidän vas-

tauksistaan oli luettavissa sekä sarjan ymmärtämiseen viittaavia ongelmia, että vaikeuksia kirjoittamisessa.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

4.1 Elinikäisen oppimisen avaintaitojen vahvistuminen

Tämän opinnäytetyön alussa oli ajatus, että suomalaiset nuoret katsovat Salatut elämät TV-sarjaa hyvin paljon. Tämä perustui kuulemiini ja nuorten kanssa yhdessä käytyihin keskusteluihin oppitunneillani Koulutuskeskus Tavastiassa. Suomea äidinkielenään puhuvat nuoret vahvistivat olettamukseni nuorten runsaasta Salatut elämät TV-sarjan katsomisesta oikeaksi monien viime vuosina tehtyjen laajojen mediankäyttötutkimuksien ohessa. Kyselyyn osallistuneet maahanmuuttajanuoret sitä vastoin vastasivat katselevansa Salattuja elämiä hyvin vähän.

Ensiajatusta seurasi toinen: voisiko nuorille tärkeää TV-sarjaa käyttää opetus- ja oppimisvälineenä koulussa? Tutkimuskysymykseksi opinnäytetyöhöni muodostui lopulta seuraava: Millä tavoin Salatut elämät TV-sarja tukee opiskelijoiden elinikäisen oppimisen avaintaitoja. Pääkysymystä selvensin kysymyksillä: Minkälaisiin asioihin toisen asteen ammatilliset opiskelijat kiinnittävät huomiotaan katsoessaan Salatut elämät TV-sarjaa? Miten nuoret suhtautuvat sarjaan opetusvälineenä ja miten opiskelijat suhtautuvat sarjan sisältöön?

Jos Salatut elämät TV-sarjalla on vaikutuksia kyselyyn vastanneiden nuorten elinikäisen oppimisen avaintaitoihin, ne ovat suurimmaksi osaksi piilovaikutuksia, joita opiskelijat eivät itse tiedosta. Elinikäisen oppimisen avaintaitoihin sisältyvät kyvyt hankkia tietoa, jäsentää, arvioida ja soveltaa sitä. Nämä taidot kasvavat, kun opiskelija kykenee tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti erilaisia mediatuotteita.

Kahden vastaajan monista vastauksista heijastui negatiivinen asenne Salattujen elämien katsomista kohtaan. Samat vastaajat olisivat kuitenkin valmiita osallistumaan kriittisen mediankäytön kurssille sekä siihen, että koulussa katsottaisiin Salattuja elämiä luokassa ja sen jälkeen keskusteltaisiin siitä kriittisesti yhdessä opettajan ja muiden opiskelijoiden kanssa. Vastusten mukaan suurin osa opiskelijoista katsoi sarjaa keskittyen lähinnä sen tapahtumiin ja ihmissuhteisiin. Yhtä lukuun ottamatta kaikki Suput (suomea äidinkielenään puhuvat nuoret) arvelivat sarjan tuottajien päätavoitteeksi ihmisten viihdyttämisen. Heistä kukaan ei ajatellut, että päätavoitteena sarjan tuottajilla olisi mielipiteisiin vaikuttaminen, vaikka kyse on kaupallisen kanavan tuottamasta mainoskatkojen ja tuotesijoittelun täyttämistä ohjelmasta. Kaikista vastaajista yhteensä yhdeksän näki kuitenkin TV-sarjan tuottajien päätavoitteeksi taloudellisen hyötymisen. Mamuista (maahanmuuttajataustaisista nuorista) kaksi arveli päätavoitteeksi suomalaisen elämänmenon kuvaamisen. Kyselyn vastauksista voi tehdä varovaisen tulkinnan: nuoret eivät olleet kovinkaan selvillä median välittämistä viesteistä ja merkityksistä. Heidän tulkintansa ja arviointinsa Salatut elämät TV-sarjasta oli melko kritiikitöntä ja pinnallista.

Vaikka tulkitsenkin, että nuoret katselivat Salattuja elämiä melko kriittikötömästi, se ei tarkoita, että pitäisin sarjaa opetusmenetelmäksi sopimattomana. Päinvastoin! Syystä, että nuoret vastasivat varsin motivoituneesti kysymyksiin, ilmaisivat halukkuutensa siihen, että sarjaa käytettäisiin opetusvälineenä ja ennen kaikkea siksi, että nuorilta ilmiselvästi puuttui väli- neet tarkastella Salattuja elämiä kriittisesti, sarja voisi antaa potentiaalisen heijastuspinnan monenlaisten asioiden opiskelemiseen. Kurkelan (2002) mukaan televisio opetuskäytössä vahvistaa usein aikaisemmin opittua. TV-ohjelman katsominen on holistinen tapahtuma, yksityiskohtien sijasta katsojalle välittyvä kokonaisvaltainen tunnelma. Television katselu tukee arkielämän kokemuksia ja näkökulmat myös arkoihin asioihin voivat olla yllätyksellisiä, kekseliäitä ja hauskoja. Opettajan ja opiskelijoiden yhteinen television katselu tukee yhteisöllistä oppimista: yhdessä katselukoke- muksista keskusteleminen lisää ymmärrystä. (Kurkela 2002, 95- 96.) Hie- tala (2002) näkee katselutilanteen koulussa olevan toisen kuin kotona. Oh- jelman katseluun keskitytään, sillä siihen liittyy usein jokin tehtävä. Nuo- ret tietävät, miksi jokin tietty ohjelma on otettu katsottavaksi. Heiltä odo- tetaan tarkkaavaisuutta, ohjelman sisällöstä voidaan keskustella tai sitä työstetään muulla tavoin mediakriittisesti pohdiskellen: mihin ohjelma pyrki, miten se vaikutti jne. Koulussa TV-ohjelma toteuttaa sosiaalista luonnettaan, ohjelma katsotaan yhdessä ja sitä käsitellään yhdessä. (Hietala 2002, 94.) ”Mediakompetenssi kehittyy parhaiten nuorten ja aikuisten välisessä vuoropuhelussa, jolloin nuorikin voi olla asiantuntija ja opettaja” (Sintonen 2002, 116). ”Lapsia ja nuoria ei saa jättää yksin ja keskenään mediakokemustensa kanssa, vaan heidän pitäisi saada keskustellen hank- kia uusia mediakokemuksia aikuisten kanssa” (Sintonen 2002, 111).

Työn yhtenä tavoitteena oli syrjäytymisen ennaltaehkäisy. Ottamalla tut- kimukseen mukaan maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita halusin nähdä, toisiko tutkimus esiin kulttuurieroista johtuvia uusia tai odottamattomia seikkoja. Tarkastelin myös Salatut elämät TV-sarjan sopivuutta opetusvä- lineeksi monikulttuurisessa kouluympäristössä ja halusin siksi nähdä, mi- ten maahanmuuttajataustaiset opiskelijat suhtautuisivat Salattujen elämien käyttöön opetuksessa. Monikulttuurisuus on koulussa niin vahvasti mu- kana, että se on otettava huomioon kaikissa opetukseen liittyvissä suunni- telmissa. Nyt valitsisin tutkittavan ryhmän kuitenkin toisin. Etukäteisolet- tamukseni maahanmuuttajataustaisten kielitaidosta oli turhan optimistinen. Puutteellinen suomen kielen taito vaikeutti selvästi heidän vastaamistaan. Mamuilla oli myös vastauksia, joista oli hyvin vaikea tehdä luotettavia tulkintoja. Pidin siksi tarkoituksenmukaisena käsitellä kummankin ryhmän vastauksia enimmäkseen erillään toisistaan. Samasta syystä analysoin ja tulkitsin joitakin Mamujen vastauskohtia melko vähän. Tutkimuksen tu- loksia en voi pitää tutkittavien melko pienen määrän vuoksi kovinkaan yleistettävänä. Ajattelen tulosten olevan kuitenkin suuntaa antavia laajem- massakin mielessä. Olen raportissani maininnut kaikki ne kohdat, joissa käsittelen kaikkia vastauksia yhteensä ja ne kohdat, joissa pelkästään suo- mea äidinkielenään puhuvien vastauksia.

Kysely ei anna selkeää vastausta siihen, toimisiko Salatut elämät opetus- välineenä monikulttuurisessa kouluympäristössä. Ainakin se voisi toimia keskustelun herättäjänä monenlaisten asioiden käsittelyssä. Sen avulla voi-

si pohtia muun muassa suomalaisen yhteiskunnan vivahteita, sen hyviä ja huonoja puolia. Eettisten asioiden pohdintaan ja keskusteluun sieltä voisi helposti poimia erilaisia aihepiirejä. Asioilla on aina puolensa. Maasilla (2010) mukaan media on yhtäältä merkittävä yhteenkuuluvaisuuden ja identifikaation tuottaja, toisaalta median avulla maahanmuuttajat voidaan myös sulkea ulkopuolelle ja saada heidät tuntemaan itsensä ulkopuoliseksi. (Maasilta, 2010, 14.)

4.2 Motivoivaa ja mielekästä?

Suomea äidinkielenään puhuvat nuoret (Suput) vastasivat kyselyyn yleisesti ottaen huolellisesti ja motivoituneesti. Tyhjäksi jätettyjä vastauskohtia heillä oli hyvin vähän. Lomakkeissa oli paljon vastauksia, joita oli mietitty ja niistä saattoi päätellä useimpien katsoneen tunnilla näytettyä jaksoa tarkkaavaisesti. Salatut elämät oli Supuille ennestään tuttu ja heillä ei ollut minkäänlaisia kieli- tai kulttuuriero-ongelmia jakson tai kysymysten ymmärtämisessä ja vastaamisessa. Maahanmuuttajataustaisilla nuorilla (Mamut) tyhjäksi jätettyjä vastauskohtia oli melko paljon. Puutteellinen suomen kielen taito vaikeutti selvästi heidän vastaamistaan. Ne, jotka eivät olleet katsoneet sarjaa aiemmin, eivät voineet liittää sarjan aiempia tapahtumia tai henkilöitä toisiinsa. Uskon tämänkin vaikeuttaneen sarjan ymmärtämistä. Mamuilla oli myös hyvin eksoottisesti kirjoitettuja vastauksia, joista oli mahdotonta tehdä luotettavia tulkintoja.

Erityisesti Suput vastasivat motivoituneesti tutkimuksen kyselyyn. He ilmaisivat myös selkeästi halukkuutensa siihen, että Salattuja elämiä katsotaisiin tunnilla ja siitä keskusteltaisiin kriittisesti opettajan johdolla luokassa. Salatut elämät voisi tästä syystä tarjota kouluopetuksessa hyvän heijastuspinnan esimerkiksi eettisten peruskysymysten pohdintaan. Sarjassa esitetyistä monista vaikeista asioista voisi harkitusti valita erilaisten teemojen mukaisesti aiheita, joita luokassa voisi yhdessä keskustellen pohtia. Syyn ja seurausten lainalaisuudet ilmenevät sarjassa usein kipeillä ja nuoria kiinnostavilla tavoilla. Nämäkin asiat nostettuina keskusteluun ja miettimällä, mitä vastaavanlaiset kokemukset omakohtaisesti koettuna merkitsivät, voisivat jossain tapauksessa johtaa opiskelijoita entistä vastuullisempaan toimintaan. Myös Kupiainen (2002) näkee, että kasvattajat voisivat päästää populaari- ja mediakulttuurin kouluihin. Päästäminen ei tarkoita kaiken sallimista, vaan organisoitua ja hallittua asioiden käsittelemistä. Käytännössä se tarkoittaa nuoria itseään kiinnostavien ja pinnalla olevien media-ilmiöiden tarkastelua ja keskusteluun ottamista. (Kupiainen 2002, 74- 75.)

Aikuiseksi kasvava nuori joutuu kysymään isoja kysymyksiä ratkaisujen tekemisestä ja niiden seurauksista itselleen ja yhteiskunnalle. Työelämä ja yhteiskunta alati muuttuvine vaatimuksineen edellyttävät jokaiselta jatkuvaa ja vaikuttavaa koulutusta. Koulutuksen tavoitteena on, että opiskelijat oppisivat asioita syvällisesti ja osaisivat yhdistää ongelmanratkaisutaitojaan sekä omaansa että yhteiskunnalliseen elämään. Kukaan ei tiedä, millaiseen maailmaan nuoria pitäisi kouluttaa, tiedämme vain, että maailma muuttuu, ja uusissa, ennalta arvaamattomissa elinoloissa on selvittävä.

Mielekkäät oppimiskokemukset luovat ja ylläpitävät motivaatiota oppimiseen ja elämiseen. ”Koulutusjärjestelmän haasteena on luoda oppimiskulttuuri, joka tukee kaikkien opiskelijoiden älyllistä kehitystä ja tarjoaa pohjan elinikäiselle oppimiselle tulevaisuudessa ” (Hakkarainen ym. 2004, 230).

4.3 Oppimista?

Mitä nuoret sitten olivat oppineet tästä suositusta TV-sarjasta? Omasta mielestään eivät juuri mitään. He pitivät sarjaa lähinnä itselleen harmittomana viihteenä, jota ei voi ottaa vakavasti. Oletin saavani vastaukseksi sisustus-, käyttäytymis-, meikki-, pukeutumis- ym. vinkkejä tai oppimista sosiaalisiin suhteisiin liittyen, mutta sellaisia ei tullut esille. Lomakkeeseen olisi ehkä kannattanut liittää myös kysymys, mitä nuoret pitivät oppimisena, se olisi saattanut antaa käyttökelpoisen peilin tämän kysymyksen tarkastelulle. Olisin voinut antaa vaihtoehtoja, joista valita. Sellaisia olisivat olleet esimerkiksi: sosiaaliset suhteet, vuorovaikutus, suhde omiin vanhempiin, pukeutuminen, käyttäytyminen, ihmissuhteet, meikkaaminen, pukeutuminen jne. Tässä vaiheessa on sanottava, että kyselylomakkeen laatiminen on taitolaji, jota tämän opinnäytetyön tekijän on harjoiteltava vielä lisää.

Salatut elämät voi olla nuorille oppimispaikka minän ja maailman ymmärtämiseksi. Sarjan tunnesisällöt voivat myös vaikuttaa tehokkaasti käsityksiin asioista, joista nuorilla ei ole omakohtaisia kokemuksia, mutta nuoret eivät itse sellaista tiedostaneet tai tuoneet esille. Kyselyn perusteella voi sanoa, että nuoret eivät pidä Salattuja elämiä kovin vakavasti otettavana sarjana. Enimmäkseen he kokivat sen sopivan nuorille ajan tappamiseksi. Syvällistä pohdintaa ei vastauksista ollut luettavissa. Yhtäältä monista vastauksista näki, että nuoret olivat tutkittua jaksoa katsoneet hyvin tarkkaavaisesti ja osasivat kertoa monista havainnoistaan yksityiskohtaisesti. Toisaalta voi miettiä kertooko se jotakin sarjan vakavasti otettavuudesta, että nuoret keskustelevala sen tapahtumista ja henkilöistä hyvin paljon päivittäin koulussa ja vapaa-ajallaan?

Ajattelen, että hyvän ja pahan erottaminen toisistaan on vähimmäisvaatimus sille, että nuori tai aikuinen voi oppia tekemään elämässään eettisesti kestäviä valintoja. Erityisesti Suput, jotka pystyivät ilman kieli- tai kulttuuriongelmaa seuraamaan tarkasteltavana ollutta jaksoa Salatuista elämistä, erottivat selkeästi hyvän ja pahan toisistaan monesta asiasta. Valehtelu, uhkailu, kieroilu, juonittelu ja raivoaminen oli kirjoitettu hyvin moneen vastauspaperiin pahana asiana. Kirjoitettujen ja kirjoittamattomien sääntöjen mukaan eläminen on edellytys jokaisen sivistyneen yhteiskunnan koossa pysymiseksi ja asioiden rakentumiseksi. Maailmassa, lähellä ja kaukana rikotaan näitä sääntöjä kuitenkin jatkuvasti. Jokainen meistä päästelee suustaan valkoisia valheita, jättää jotain olennaista kertomatta tai tekee jotakin muuta sellaista, joka ei kestä kovin kirkasta päivänvaloa. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että olisi oikein toimia niin.

Salattujen elämien päähenkilöt tuottavat toisilleen suurimmat surut yleensä pettämillä, valehtelemalla tai toimimalla muuten epäluotettavasti. Näin tapahtuu myös kaikkialla tosielämässä. Salattujen elämien henkilöihin samaistumalla nuoret voivat arvioida erilaisten tekojen vaikutuksia toisiin ihmisiin. Toivottavasti se lisää heidän tietoisuuttaan siitä, millaiset asiat ja käyttäytyminen lisäävät pahuutta ja mitkä hyvyttä ihmisten kesken. Sen tiedostaminen, että hyvän tai pahan tekeminen on valintakysymys, lisää nuoren vastuuta omasta käyttäytymisestään. Salatut elämät toiminee heijastuspintana nuorille myös oman elämän vastoinkäymisten ja onnenhetkien merkityksen pohdinnassa.

4.4 Kriittistä mediankäyttöä?

Vastauksista oli luettavissa, että suurimmalla osalla vastaajista ei ollut mitään käsitystä siitä, mitä on kriittinen mediankäyttö. Yllättävää oli, että ylivoimaisesti suurin osa jätti vastaamatta tähän kysymykseen kokonaan. Vain neljä kaikista (25) vastaajista ilmaisi halukkuutensa osallistua valinnaiskursseille, jossa ohjataan käyttämään mediaa kriittisesti. 10 opiskelijaa vastasi selkeästi, etteivät he osallistuisi, ja loput kahdeksan eivät tienneet kantaansa. Nuoret, jotka elävät medioiden keskellä, eivät näytä ymmärtävän tai tiedostavan median suurta vaikutusvaltaa. Toisaalta nuoret ymmärtävät tietämättömyytensä, mutta eivät ole halukkaita saamaan asioista lisätietoa. Kertovatko vastaukset siitä, että nuorille riittää, kun ”on kivaa”? Vai kertooko se siitä, että vastaajat eivät yksinkertaisesti tienneet, mitä on kriittinen mediakasvatus? Vai onko kyse siitä, mistä OECD-maiden kansainväliset lukutaitotutkimukset kertovat? Luetun kriittistä arviointia ja omaa pohdintaa vaativissa tehtävissä, jotka ovat osa elinikäisen oppimisen avaintaitoja, suomalaiset nuoret eivät pärjänneet kovinkaan hyvin. PISA-vertailun (2003) mukaan suomalaisnuorilta näytti puuttuvan keinoja ja välineitä tekstin sisällön, muodon ja vaikuttavuuden yhteyden ymmärtämiseksi. Nuorten oli vaikea analysoida ja tehdä päätelmiä erilaisten tekstityyppien vaikuttamiskeinoista, jäsentämistavoista, sanavalinnoista ja näiden yhteydestä tekstin tarkoitukseen sisällön vaikuttavuuteen. Selvästi toimomisen varaa nähtiin myös nuorten rohkeudessa esittää omia mielipiteitään ja niitä tukevia sisällöllisiä ja kielellisiä perusteluja. (Linnakylä & Välijärvi 2005,157.) Onko myös tutkimani ryhmän kriitikön medialukutaito suoraa seurausta edellä mainitusta? Mitä se sitten kertoo suomalaisesta koulusta?

Kriitikömyys Salattuja elämiä kohtaan näkyi myös siinä, että nuoret eivät kiinnittäneet juuri huomiota kaupallisuuden vaikutuksiin sarjan esittämisen yhteydessä. Lähes kaikki suomea äidinkielenään puhuvat nuoret näkivät Salattujen elämien tuottajien päätavoitteeksi viihdyttää ihmisiä. Yksinkertaisella logiikalla ajateltuna viihteen tarkoituksena on tietenkin viihdyttää katsojiaan. Kukaan Supuista ei nähnyt katsojien mielipiteisiin vaikuttamista sarjan tuottajien tavoitteena. Mitä nuoret ajattelevat esimerkiksi sarjan sekaan upotettujen mainoksien ja tuotesijoittelun olevan, jos ei mielipiteisiin ja kulutuskäyttäytymiseen vaikuttamista? Maahanmuuttajataustaiset nuoret suhtautuivat sarjaan keskimääräisesti kriittisemmin. Vain kaksi heistä vastasi viihdyttämisen tuottajien päätavoitteeksi. Taloudelli-

nen hyöty ja mielipiteisiin vaikuttaminen oli nostettu esiin muutamassa vastauksessa.

Olin yllättynyt siitä, että yli puolet vastaajista piti sarjaa lapsille sopimatomana sen kielenkäytön ja kasvatuksellisesti kyseenalaisen sisällön takia. Itse ei kukaan vastaajista kuitenkaan sanonut saavansa sarjasta negatiivisia vaikutuksia. Halua suojella lapsia median vahingollisilta vaikutuksilta pidin kuitenkin kriittisenä mediankäyttönä, vaikka nuoret eivät sitä sellaisena ajatelleet.

Hietalan (2002) mukaan opetus kulkee vielä nykyisin kirjallisen oppimateriaalin ja valokopioiden voimin. Tämän päivän nuoret ovat kuitenkin syntyneet toisenlaiseen maailmaan, jossa kaikkialla on saatavissa elävää kuvaa kännyköistä Internetiin. (Hietala 2002, 95.) Hietala kirjoitti ajatuksensa melkein 10 vuotta sitten, mutta valokopiot ja kirjalliset oppimateriaalit elävät edelleen paksusti myös nykykoulussa. Venkula (1993) ajattelee, että nykyopiskelusta voisi jättää pois yksittäistä, pirstaleista ja keskiarvoista tietoutta ja tuoda tilalle tieteenfilosofian perusteita, koska perusteet auttavat käsittämään nopeasti uudistuvia yksittäistietoja ja kokonaisuuksia. (Venkula 1993, 27.)

Ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa filosofian opetuksen lisääminen voisi tarkoittaa sitä, että kussakin suuntautumisvaihtoehdossa opiskelijoille opetettaisiin enemmän filosofista lähestymistapaa kaikkiin oppiaineisiin. Filosofia toimisi ikään kuin liimana eri opiskeltavien aineiden välillä. Opiskelijoita pitäisi käsitykseni mukaan kannustaa kyselemään ja keskustelemaan asioista enemmän. Filosofian opettamisen avulla pyritäisiin myös luonteen kehittämiseen. Ammattikoulussa voi kuulla opiskelijoiden ja joskus myös ammatillisten opettajien kritisoivan sitä, että ns. yleissivistäviä aineita opetetaan opiskelijoille, kun heidän mielestään pelkästään ammatilliset aineet riittäisivät takaamaan ammattitaidon. Ajattelen, että koulun tehtävän tulisi aina olla myös yleissivistävä. Jokaisella ammatillisella on kuitenkin elämää myös pajansa ulkopuolella. Laajasti sivistyneellä henkilöllä on siihen ainakin hyvät valmiudet. Tämän työn myötä toivoisin tieteenfilosofian perusteiden lisäksi kriittistä mediakasvatusta ja taidekasvatusta lisää jokaiseen kouluun jo alaluokilta alkaen. Ammatillisessa toisen asteen opetuksessa voitaisiin myös käyttää apuna Salatut elämät TV-sarjaa monenlaisia asioita pohdittaessa. Alemmille luokille en sarjan mukaan ottamista opetukseen suosittelisi.

Mustosen (2002) mukaan aktiivinen suhde omaan mediankäyttöön auttaa ymmärtämään omia reaktioita ja myös lähettäjän intressejä. Aktiivinen ja kriittinen mediankäyttäjä osaa kyseenalaistaa mediatodellisuuden ja sen stereotypiat. Hän osaa samalla suojella itseään ylivoimaisilta supersankareilta tai väkivaltaisilta malleilta. Hän haluaa tietää, kuka rakentaa mediatuotteet ja mitkä ovat mediateollisuuden taustalla olevat arvot. Tavoitteena on myös oman maun löytäminen ja mediaympäristön hallinta omien tarpeiden pohjalta. (Mustonen 2002, 58.)

”Mediakasvatuksen ensisijaisena tehtävänä tulisi nähdä mediaa koskevan tietoisuuden ja toimintakykyisyyden lisääminen. Kun mediaa ei irroteta

sosiaalisen todellisuuden monisäikeisistä verkostoista, voidaan nähdä yhä selvemmin, että mediaan lisätyt ongelmat ovat aina sosiaalisia ongelmia” (Hietala 2002, 90). Tämä tulee hyvin esiin myös Salatuissa elämissä. Sen tapahtumat koostuvat juuri sosiaalisista ongelmista ja niiden käsittelystä. Mustosen (2002) mukaan mediakasvatus taidekasvatuksen ohella on hyvä työkalu omien tunteiden tunnistamiseksi ja ymmärtämiseksi. Omien tunteiden reaktioiden tiedostaminen lisää kriittisyyttä mainoksia ja manipuloivia mediasisältöjä kohtaan. Omia reaktioitaan pohtimalla voi mediaa käyttäessään tiedostaa tunteiden käyttöä vaikuttamisen keinona. (Mustonen 2002, 63.)

Tämä pienimuotoinen tutkimus sai minut toivomaan, että Suomessa tehtäisi laaja selvitys nuorison kriittisen mediakasvatuksen lisäämisen tarpeesta. Olisi hienoa, jos myös Salattujen elämien mahdollisuuksia opetuksikäytössä tutkittaisiin monipuolisemmin. Jos tulokset olisivat samansuuntaisia kuin tässä opinnäytetyössä, mediakasvatusta pitäisi merkittävästi lisätä kouluopetukseen, Salattujen elämien kanssa, tai ilman.

”On usein pienestä kiinni, mitkä kokemukset sytyttävät ihmisessä intohimon oppimiseen ja elämään”(Tuntematon).

5 LUOTETTAVAA TUTKIMUSTA?

Vapaus ja totuus kuuluvat länsimaisten yhteiskuntien perusarvoihin. Tiede ei suhtaudu totuuteen suhteellisenä. Tieteen hyveet ovat itsestään selviä: rehellisyys, totuus, riippumattomuus ja rohkeus. Tiede rajataan omaksi riippumattomaksi alueekseen, josta maailmaa tarkastellaan puolueettomasti. Ilman rehellistä ihmistä ei ole rehellistä tiedettä. (Ojanen 2007,100.)

Janesickin (2003, 393) ja Hirsjärven ym. (2003) mukaan laadullisessa tutkimuksessa ydinasioita ovat henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien kuvaukset. Kuvausten ja niihin liitettyjen selitysten ja tulkintojen yhteensopiavuus ja tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta vahvistavat validiutta. Tarkkuutta tulee noudattaa kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Kaikki oleelliset aineiston tuottamisen vaiheet, kuten myös mahdolliset häiriötekijät ja muut vastauksiin vaikuttaneet asiat, olisi kerrottava selvästi ja totuudenmukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2003, 214.)

Valitsin tutkimukseni tutkittavat sillä perusteella, että oletin heillä olevan tutkittavasta ilmiöstä kokemusta tai muuta tietoa. Otin myös etukäteen selvää tutkittavien halukkuudesta osallistua tutkimukseen. Halusin rajata tutkittavien määrän sellaiseksi, kuin se tutkimustehtävän kannalta oli välttämätöntä. Käytin tutkimusmenetelmänä informoitua kyselyä. Valitsin tällaisen aineistonkeruutavan, koska ajattelin siitä koituvan vain vähän kustannuksia ja oletin vastausprosentin ja vastaushalukkuuden olevan korkeampi koulutunnilla kuin vapaa-aikana.

Hirsjärven (2003) mukaan tulosten tulkinta pitää saattaa myös teoreettisen tarkastelun tasolle, jotta selviäisi, mihin tulkinnat perustuvat. Suorat sitaattit vastauksista antavat lukijalle mahdollisuuden arvioida tulkintojen sopi-

vuotta. (Hirsjärvi ym. 2003, 214- 215.) Tutkimustani voisi kutsua teoriasidonnaiseksi tutkimukseksi tai abduktiiviseksi päättelyksi. Aineistoni analyysi ei perustu suoraan teoriaan, mutta olen käyttänyt teoriaa tulkintojeni tueksi, selitykseksi tai vahvistukseksi. Joissain kohdissa olen myös huomannut, että empiria ei vastaa aiempia tutkimuksia. Olen pyrkinyt refleктоimaan valintojani kaikissa tutkimuksen vaiheissa, samalla kun olen käynyt keskustelua aineistoni, aiempien tutkimusten ja valitsemani teorian välillä. Tavoitteenani on ollut tehdä helppolukuista tekstiä, jossa on selvästi nähtävissä kenen ajatukset kulloinkin ovat äänessä. Tämä antaa lukijalle mahdollisuuden arvioida, miten valitsemani teoria sopii käytyyn keskusteluun.

Tutkimusta tehdessäni olen pyrkinyt pitämään tutkimuskysymykset kirkaana mielessäni. Kaikki tutkimuksen valinnat olen tehnyt sitä silmällä pitäen, että niiden avulla voin lopussa vastata siihen, mitä alussa olen lähtenyt kyselymään. Ojanen (2007) rajaa tieteen omaksi riippumattomaksi alueekseen, josta maailmaa tarkastellaan puolueettomasti. Täysin riippumattonta ja puolueetonta tutkimusta on silti mahdotonta tehdä. Ojanenkin (2007,101) toteaa, että ”Jokaisen diagnoosin takana on aina joku ihmiskuva ja tulkinta siitä, mikä on hyvää ja mikä huonoa.”

6 LOPUKSI

Kyselytutkimuksen tekeminen on ollut mielenkiintoista ja opettavaista. Opinnäytetyöni aihe on herättänyt kummastusta kaikkialla, missä siitä on tullut puhetta. Tämä on pakottanut paneutumaan työhön niin, että osaisin ainakin perustella uskottavasti kummallisen aihevalintani. Olen tehnyt uskomattoman paljon virheitä ja vääriä valintoja työni aikana: kirjoittanut asiaan kuulumattomia asioita, jättänyt tärkeitä seikkoja huomioimatta, lukeut kirjoja, joista ei ollutkaan hyötyä, olen laiminlyönyt perhettäni ja kuntoni hoitamista, olen syönyt liikaa suklaata ja kuvitellut, että opinnäytetyön tekeminen on tärkeintä maailmassa. Onneksi virheiden tekemisen kautta oppii usein parhaiten.

Opinnäytetyöprosessi piti sisällään tuntikausien uurastusta tietokoneen kanssa, pilkkujen viilaamista, lähteiden tarkastamista ja aina uudestaan ja uudestaan tutkimuskysymyksiin palaamista. On suorastaan uskomatonta, kuinka liukkaasti työ lipsahti välillä ihan omille teilleen. Oli hyvä, että työn sai lähettää prosessin eri vaiheissa ohjaaville opettajille tarkasteltavaksi. Voi sanoa, että koko työ selkeytyi kokonaisuudessaan itsellenikin vasta viimeisiä versioita kirjoittaessa. Lopputulokseksi en saanut kovin kaan suurta ja mullistavaa tietoa. Tämä ei huoleta, koska tärkeämpänä opinnäytetyössäni pidän tutkimusprosessin tekemistä kuin lopputulosta.

Iso kiitos tästä työstä kuuluu ohjaaville opettajilleni, joilta sain asiantuntevaa ja ammattitaitoista opastusta aina sitä tarvitessani. Kiitän parempaa puoliskoani ja lapsiani tuesta ja ymmärryksestä. Kiitoksen ansaitsevat myös valmisruokateollisuus ja suomalaiset makeistehtaat.

LÄHTEET

Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2003. Nuoren aika. 2., uudistettu painos. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Alatupa, S., Karppinen, K., Keltikangas-Järvinen, L. & Savioja, H. 2007. Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma. Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Sitran raportteja. Alatupa, S.(toim.) Luettu 13.5.2010.

<http://www.sitra.fi/julkaisut/raportti75.pdf?download=Lataa+pdf>.

Finnpanel TV-mittaritutkimus 2010. Luettu 3.2.2011
<http://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/kk/ohjkan/2011/2/mtv3.html>

Seppälä, Nuorten kokemukset ja opetus. luettu 9.2.2011
<http://www.evl.fi/kkh/to/kkn/kksv/4-597/art97.html#kohta12>

Vaasan yliopisto, tutkimus. Luettu 27.1.2011
<http://www.uwasa.fi/filosofia/tutkimus>

Mediat nuorten arjessa Luettu 3.2.2011
<https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2001/05>

Hakkarainen, K., Lonka, K. & Lipponen, L. 2004. Tutkiva oppiminen. Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjänä. Porvoo: WSOY

Heinonen, S.-L. 2002. Kulttuurinen lukutaito ja narratiivinen perintö. Teoksessa Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Toim. Sintonen, S. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Hietala, V. 2002. Lapset, nuoret ja elävän kuvan lumo. Teoksessa Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Toim. Sintonen, S. Helsinki: Tammer-Paino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. 6.–9. painos. Helsinki: Tammi.

Kupiainen, R. 2002. Media nautinnon välineenä. Mediakokemuksia viihteen, mielihyvän ja nautinnon labyrinteissa. Teoksessa Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Toim. Sintonen, S. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kurkela, K. 2002. Uutisjuttu – mediakasvatusta perusopetukseen. Teoksessa Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Toim. Sintonen, S. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Lehtinen E., Kuusinen, J. & Vauras, M. 2007. Kasvatuspsykologia. Oppimateriaalit Oy. Helsinki: WSOY

Linnakylä, P. & Välijärvi, J. 2005. Arvon mekin ansaitsemme. Kansainvälinen arviointi koulun kehittämiseksi. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy

Maasilta, M. 2010. Suomen Televisio ja monikulttuuriset yleisöt. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy- Juvenes Print.

Mustonen, A. 2002. Media ja tiedolliset taidot. Median rooli psykologisessa kehityksessä. Teoksessa Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Toim. Sintonen, S. Helsinki: Tammer-Paino Oy.

Ojanen M, 2007. Positiivinen psykologia. Helsinki: Edita Prima Oy

Opetushallitus. Oppilaan tukeminen/erityisopetus. 2010. Luettu 13.5.2010. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/oppilaan_tukeminen/erityisopetus

Reeve J, 2005. Understanding Motivation and Emotion. USA. John Wiley& Sons, Inc

Sintonen, S. 2002. Mediakasvatusta järjellä ja tunteella. Teoksessa Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Toim. Sintonen, S. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Venkula, J. Tiede, etiikka ja viisaus. 1993. Tieteellisen toiminnan ulottuvuuksia. Osa II. Helsinki: Yliopistopaino.

KYSELY

TV-sarjan soveltuvuudesta mediakasvatukseen.

1. Sukupuoli (alleviivaa oikea vaihtoehto) nainen, mies
2. Kuinka usein katsot Salatut elämät TV-sarjaa? (alleviivaa sopivat vaihtoehdot) en koskaan, pari kertaa kuukaudessa, monta kertaa viikossa, katson myös uusintoja
3. Miten suhtaudut Salatut elämät TV-sarjaan? (alleviivaa sopiva vaihtoehto). olen kiinnostunut sarjasta, sarja on minulle yhdentekevä, inhoan sarjaa, en tiedä
4. Mikä jäi mieleesi äsken näkemästäsi jaksosta kauniina/hyvinä asiana tai tekona? Mainitse yksi tai useampi asia tai teko.....
.....
5. Mikä jäi mieleesi rumana/pahana asiana tai tekona? Mainitse yksi tai useampi asia tai teko.
.....
.....
6. Kenelle et suosittelisi Salattujen elämien katsomista? Miksi?
.....
.....
7. Kenelle suosittelisit Salattujen elämien katselemista? Miksi?
.....
.....
.....
8. Mitä olet oppinut katsomalla Salatut elämät TV-sarjaa?
.....
.....
.....
9. Mikä on käsityksesi mukaan Salatut elämät TV-sarjan tuottajien päätavoite? Alleviivaa sopivat vaihtoehdot yksi tai useampi. Ihmisten viihdyttäminen, taloudellinen hyöty, katsojien mielipiteisiin vaikuttaminen, suomalaisen elämänneon kuvaaminen?
10. Mihin kaikkiin mediakasvatuksen tapoihin olet osallistunut Koulutuskeskus Tavastiassa oppitunneilla? Alleviivaa sopivat vaihtoehdot.

sanomalehtien lukeminen
 mainosten tulkitseminen
 tietokoneen ohjelmiin perehtyminen (Word, Excel, yms.)
 Internetin käyttö tiedon hakemiseksi
 nettisivujen tekeminen
 videokuvaaminen
 valokuvaaminen
 kuvien katsominen ja tulkinta
 elokuvan tekeminen
 elokuvan katseleminen
 elokuvan analysointi ja tulkitseminen
 TV-ohjelmien katseleminen ja analysointi
 äänitteiden teko
 elektronisten pelien käyttö opetuksessa
 tekijänoikeuskoulutus
 kännykän käyttö mediavälineenä
 jokin muu, mi-
 kä?.....

11. Millä oppitunneilla olet saanut mediakasvatusta jossakin muodossa?
 (alleviivaa kaikki sopivat vaihtoehdot)
 äidinkieli
 taide ja kulttuuri
 ruotsi
 englanti
 ranska
 saksa
 matematiikka
 fysiikka kemia
 yhteiskunta-, yritys- ja työelämä-tieto
 tieto- ja viestintätekniikka
 muita, mitä?.....

Annetaan Koulutuskeskus Tavastiassa riittävästi mediakasvatusta? kyllä, ei, en tiedä
 (Alleviivaa sopiva vaihtoehto.)

Haluaisitko osallistua valinnaiskursseille, jossa ohjataan käyttämään mediaa kriittisesti?
 (Alleviivaa sopiva vaihtoehto)
 kyllä, ei, en tiedä

Olisiko sinusta mielekästä, että koulussa katsottaisiin Salatut elämät TV-sarjaa luokassa
 ja sen jälkeen keskusteltaisiin siitä kriittisesti yhdessä opettajan ja muiden opiskelijoi-
 den kanssa?
 kyllä, ei, ehkä

Mitä on kriittinen median käyttö? Selitä lyhyesti.

Kiitos vastauksistasi ☺

”Ossin hedelmäpuusta kuuluu”

13.1. 2011 esitetyn Salatut elämät- jakson tapahtumat.

(Tämän jakson näytin netistä opiskelijoille ennen kyselyyn vastaamista ja tämä kirjallinen selvitys jakson tapahtumista oli heijastettuna kankaalle kyselyyn vastaamisen aikana molemmille ryhmille.)

Ossi kertoo Cindylle löytäneensä tämän positiivisen raskaustestin. Ossi on vihainen koska luulee Cindyn haluavan huijata hänet lapsensa isäksi. Ossi väittää Cindyllä olleen muita miehiä. Ossi sanoo sairastaneensa sikotaudin ja olevansa testissä todettu hedelmättömäksi. Cindy on poissa tolaltaan ja sanoo olleensa sängyssä vain Ossin kanssa. Ossilla ja Jennillä on alkamassa uusi suhde. He ovat aiemmin olleet yhdessä. Ossi on hermostunut isyyväitteestä. Hän menee Antin kehotuksesta hedelmällisyydestiin. Ossi unohtaa luvanneensa Jennille hoitaa Nikon ylioppilas-juhlatarjoilun. Niko, Peppi, Jiri ja Jenni tulevat kotiin, missä ei ole laitettu mitään juhlia varten. Niko on siitä vihainen äidilleen, syyttää tämän pilanseen koko päivän. Myös Jenni on pettynyt ja vihainen Ossille. Nikon yo-juhla vietetään sitten ravintolassa. Niko on edelleen Jennille vihainen. Jenni pitää pojalleen puheen, joka laukaisee kireän tunnelman.

Helena ja Isabella riitelevät keskenään. He ovat töissä samassa työpaikassa. Isabella on Helenan ”kuolleen” pojan, Sebastianin entinen tyttöystävä. Isabella yrittää keksiä tapaa millä pääsisi kiinni Helenan omaisuuteen.

Liisa ja Isabella tapaavat kadulla ja menevät yhdessä viinilasilliselle. Liisa neuvoo Isabellalle ”heikon kohdan- taktiikan”. Isabella tietää Helenan kärsivän lapsensa ja lapsenlapsensa menetyksestä. Hän ajattelee sen oleva Helenan heikko kohta. Lopussa Isabella tulee Helenan ja Sepon kotiin ja valehtelee odottavansa lasta Sebastianille.

Paula ja Lasse ovat huolissaan kadonneesta tyttärestään Helistä. Tämä oli kokenut keskenmenon ja oli sen takia masentunut. Helin luultiin lähteneen työmatkalle ulkomaille, minne hän ei kuitenkaan saapunut. Selviää, ettei Heli ollut koskaan noussut lentokoneeseen. Paula ja Lasse etsivät Heliä Helsingin hotelleista. Lasse hermostuu hotellin receptionissa vastaanottovirkailijalle, koska tämä ei anna asiakkaistaan tietoja. Paula selvittää lopulta asian ja saa avaimen huoneeseen, josta Heli löytyy surkeassa kunnossa. Paula ja Lasse vievät tyttärensä kotiin toipumaan.

Ossi saa ensin testituloksen, jonka mukaan hän tuskin voi saada lapsia. Ossi on selvästi pettynyt, vaikka sanoo olevansa asiasta hyvillään. Lopullinen testitulos kertoo kuitenkin myöhemmin, että isäksi tuleminen onkin mahdollista.